

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Vita Et Morib. Ignatii Loiolæ, Qvi Societatem Iesv
Fvndavit, Libri III**

Maffei, Giovanni Pietro

Dvaci, 1585

Liber primus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44004

DE IGNATII LOIOLAE
VITA ET MORIBVS,
LIBER PRIMVS.

Ortus eius, & educatio. CAP. I.

IN ea Hispaniæ regione, quæ ad Pyrenæum pertinet, ac vulgi sermone Guipuzcoa nominatur, in primis clara est Loiolarum familia. Eius familiæ princeps Bertramus, Ognis & Loiolæ dominus, quæ loca sunt in finibus vr-
bis Aspeithiæ, in matrimoniū ducta Marina Sone, æque clari generis femina, quinque suscepit ex ea filias, filios octo: quorum minimus natu fuit Ignatius is, quem Societas IESV parentem agnoscit; cuius de vita & moribus quæ nobis fuerint cōperta, in vnus Dei gratiā gloriamque litteris mandare decreuimus. Hisce ergo parentibus natus Ignatius est anno post Virginis partum M. CDXCI. regnantibus in Hispania Ferdinando & Elisabetha, cognomento Catholicis. Ac de prima ipsius pueritia id vnum constat, haud ita seuera disciplina educatum à suis fuisse; atq. ab ipsis incunabulis, vt in opulenta domo, profanos admodum hausisse spiritus: deinde litteris vixdum à

A iij limine

limine salutatis, cum esset eximia & animi & corporis indole, continuo in Ferdinandi regiam à patre missum, veteri Hispaniæ more, quo in regno principum liberi ea fere conditione ac iure nascuntur, vt maximus ætate dumtaxat in patrimonio, imperioq. succedat; reliqui, siue ad acuendam gentis industriam, siue ad familiæ splendorem in vno capite retinendū, portiuncula quadam hereditatis aspersi, quæ tenuem in victum cultumq. sit satis, vel studiis doctrinæ, militiæve dant operam, vel aulæ, regumq. præsidio ad opes, gloriamq. nituntur. Hic ille cum in ephebis honorariis Regi aliquãdiu ministrasset, aulicis imbutus moribus ad Antonium Mâricum sese cõtulit Naia-rensium Ducem ex iis, quos in Hispania Magnates appellant; quo cum Loioleia gēti necessitudo vetus intercedebat. Atque apud hunc domi forisq. in honore habitus, rei militaris tyrocinia posuit: & quod iis ferme vsu venit, qui nondum cælestes delicias degustarunt, id ipsum Ignatio contigit, vt ardenti laudis humanæ studio, & communis consuetudinis impetu abreptus, cum esset in corporis ornatu elegantissimus, equorumque & armorum vsu præcelleret; quod sibi datum fuerat temporis ad negotiationem salutis æternæ, id ille miserabiliter, vt plerique mortalium, partim in factionum rixarumque periculis, partim in amatoria vãsania, & cetera sæculi vanitate consumeret. Verumtamē inter eiusmodi vitia, & cæcos errores, præclara quædam emicabāt bonæ ac religiosæ mentis indicia. Primum enim in tanta licētia militari, tamq. corruptis hominum moribus, quamuis animo cõsternatus esset interdum, & multis vndiq. cinctus angustiis; nulla tamē ipsius atrocior vquam audita vox est, quales multæ à nefariis hominibus

nibus

nibus in Deum, ac Dei prouidentiam vulgo iactantur. Nec solum ab omni verborum impietate semper abhorruit, sed etiam sacra omnia, sacrorumque antistites naturæ perpetuo instinctu admodum religiose reueritus est. Erat præterea intactus ab auaritiæ sordibus, & à lucri cupiditate vehemèter alienus; quod cum aliàs, tum verò in expugnatione vrbs Naiaræ, quæ in Catabriæ finibus est, perspicì potuit: quam cum ob defectionis crimen Dux militi diripiendam dedisset; Ignatius, quamuis ad ipsum victoriæ pars non exigua pertineret, tamen nec præsentis prædæ dulcedine, nec ceterorum exemplo adduci potuit, vt sese alienæ rei contactu pollueret; non Christiano solum, sed etiam ingenuo homine id indignum existimàs. Quæ ipsius altitudo animi in priuatis quoq. dissidiis ac simulatibus eminebat; vt si quando ex certamine dignitatis (vt fit) ad manus pugnamque venisset, si locus reconciliationi daretur, illico vna cum armis odium omne deponeret, & cum inimicis in gratiã plane bona rediret fide. Neq. vero eidem in magnis arduisque negotiis vel capeffendis alacritas, vel gerendis consilium & cautio deerat. quocirca inter quosdam Cantabriæ populos graui orta seditione, legatus ad eos à duce Naiaræ, breuì controuersias omnes magno partis vtriusque consensu & approbatione diremit: ac licet iuuenis admodum esset ætate, in agendo tamen, tractandisque hominũ ingeniis iam tum senilis quædam in eo maturitas apparebat; prorsus, vt negotium nullũ ferme susceperit, quod nõ ad optatum exitum sua lenitate ac virtute perduxerit. quamquam ob imperitiam rerum diuinarum hæc tam egregia animi bona, & quasi talenta non optime collocabat interdum: ad homi-

num videlicet gratiam, ac sui ipsius incrementa iis artibus vtens, quas ad vnus Dei honorem & gloriã omnino referri oportuerat.

Conuersio eius ad Christum. CAP. II.

H Vnc maxime in modum adolescentia, atq. ipso ætatis flore consumpto, cum annum ageret iam nonum circiter & vigesimum, à miserabili errore, certoq. æternæ vitæ periculo in rectum salutis iter summo Dei beneficio reuocatus est. Tota autem eius cōuersionis ratio fuit eiusmodi. Ardebat eo tempore Hispania intestini belli tumultibus; quam nactus occasionē Franciscus Gallia Rex, Nauarræ Vasconum, quæ Guipuzcoam attingit, Henrico Alibreto cognato suo recuperandæ, cuius pater ex eo regno Ferdinandi Catholici armis olim exactus fuerat; Andream Foxium, cognomento Asparotum, cum exercitu iussit in eas regiones impetum facere. qui celeritate vsus, cum aliquot loca improviso aduentu cepisset; cumq. nobilitas Henrici cupida ad Gallum sese quotidie adiungeret; Naiaræ dux, qui Nauarræ summo cum imperio præerat, eius rei fama commotus, in vltiorem Hispaniam ad auxilia contrahenda profectus est, Ignatio, paucisque præterea Pompelone custodiæ causa relictis. Acceteri quidem appropinquante Gallorum exercitu, magnitudine pedestriū & equestrium copiarum exterriti, & simul diffisi oppidanorū animis, tempori cedere, & urbem relinquere omnino decreuerant: Ignatius vero multis verbis homines ab eo consilio reuocare conatus, vbi se nihil proficere hortando perspexit, ardentibus oculis detestatus ignauitiam
perfi-

perfidiamque, spectantibus omnibus in arcem solus introiit, paratus illam cum aliquot in eo præsidio relictis omni ope tueri, quo virtutis exēplo permotus alius quidam Ignatij in studio bellicæ laudis æmulus, eandem aleam subiit: reliquis vero salus, quàm aut fides aut gloria fuit antiquior. Ventum deinde in consilium est à custodibus de summa rei: cumque in tanta propugnatorum paucitate contra tantas hostium copias negarēt plerique locum obtineri posse diutius, ac seniorū præsertim sententię ad profectio- nem inclinarēt; Ignatius, quo erat animi & corporis robore, quàm acerrime sese rursus opposuit, remq. disiecit. Interea Galli, resistente nemine, propius ad urbem accedunt, & magna ciuium voluntate admis- si, castris ad arcem positis, præfectum præsidij ad colloquium euocant. Ille accepta fide, cum tribus duntaxat egreditur, in quibus erat Ignatius; qui cum ab hostibus proponi conditiones iniquiores vidisset, exarsit nimirum, easq. conditiones tam acri ac vehementi oratione commilitonibus dissuasit, vt ad extrema omnia perpetienda potius, quàm arcem deserendam cunctos accenderit. Nec mora: Galli omisso colloquio acrius instare, tormentis mœnia quatere atque diruere; vndiq. ascensum tentare. Hispani contra, Ignatij præsertim exemplo atq. adhortationibus incitati, fortiter sese defendere, subeuntem hostem gladiis, telis, contis arcere; quoad Ignatio ante alios dimicanti, globi vi excussus è muro lapis, læuam haud ita grauius læsit tibiam; globus vero ipse quamquam impetu refracto subsiliēs, dextram adeo labefactauit atque confregit, vt è vestigio semianimis alienata mente corruerit. Tum vero debilitati animis ceteri, & deditio facta. Ignatium porro

porro stratum, vel ad colligendã clementiæ famam, vel etiam virtutem in hoste admirati Galli benigne suscipiunt, & in urbem ex arce trãssatum, in pristino hospitio collocãt, medicisq. adhibitis, & rebus omnibus necessariis diligenter curant. Huic Gallorum benignitati, pro sua animi magnitudine egregie respondit Ignatius. quippe tantum aberat vt eos odisset, à quibus in illam calamitatem, vitæq. discrimen erat adductus, vt cum in lecto decumberet, singulos blande comiterque compellãs, omnia fere sua in eos amoris causa diuiserit; atq. hũc clypeo, illum pugione, alium thorace donarit. Interiectis deinde aliquot diebus, cum grauius laboraret, quàm vt breui tẽpore sanari posse videretur; ad ceterã humanitatem illud etiam additum à Gallis, vt Ignatiũ lectica Loiolam vsque (neque enim longe aberat) deportandum curarent. qui peramanter à suis acceptus, cum ingrauescente in dies morbo periculosius ægrotaret, accersiti confestim vndiq. medici, crure inspecto, seuerè pronuntiant, ossa illa, siue id prioris chirurgi vitio, siue itineris agitatione contigerit, nequaquam esse bene locata: neq. vero, nisi ea coagmẽtatione denuo resoluta, frustisq. suo loco repositis, posse vllò modo fieri vt coalescant. Qua tam acerba denũtiatione Ignatius minime exterritus, non modo statim æquo animo sese paratum ostendit ad omnia subeũda, sed etiam inter ipsam curationem, quamuis esset asperima, nullum aliud indicium dedit doloris, nisi vt coactos in pugnum digitos valde constringeret. Ex eo die morbus maiorem in modũ est auctus; cumq. iam Ignatius omnes fere cibos haustusque stomacho fastidiente respueret, aliaq. in eo cernerentur letalia signa, suorum admonitu, sacris, quæ ad expiandum
animum

animum pertinēt, rite procuratis, ipso B. Petri Apostoli peruigilio, cunctis mæretibus, eo deductus est, vt medici prorsus actum affirmarent, nisi ante mediā eam noctē vis morbi remitteret. Venerabatur iam dudum Ignatius præcipuo quodā cultu principem Apostolorum: quin etiā eius laudes militariter olim carmine Hispanico celebrauerat: cuius profecto pietatis fructum non exiguum tulit. siquidem illa ipsa decretoria nocte per quietem videre sibi visus est eundem Apostolum, optatam sibi valetudinem diuinitus afferentem. nec sane in irritum ea visio recidit: quippe continuo leuari doloribus, ciboq. refici est cœptus. Iamque Dei beneficio periculum mortis euaserat, magnaque suorum gratulatione melius habebat in dies: cum repēte animaduertit os quoddam genu sub ipso fœdius prominere: quod quoniā præter cetera incommoda impedimento etiam sibi videbat fore, quo minus graphice quàm soleret ac vellet, ocreatus incederet; vt erat idem & patientiæ militari, & urbanæ munditiæ, & elegantiae apprimè deditus, percontatus est medicos, posset ne vlllo pacto deformitas tolli. qui cum respōdissent posse vtique, sed dolore omniū, quos ad eam diem sensisset, maximo & acerbissimo; propterea quòd in eam sedem fragmenta iam firmiter coaluerant: non dubitauit Ignatius ingēri omnium vel admiratione, vel metu, concinnum ac decorum corporis habitū anteferre manifesto vitæ discrimini, secarique de sententia medicorū os iussit, clariore etiam, quàm antea, fortitudinis ac patientiæ documento: quandoquidem in ea carnificina (quæ quo lentior, eo fuit horribilior) nō modo ligari tenerive se non est passus, verum etiā iis qui aderant, pauore propemodum exsanguibus, ab
omni

omni prorsus querimonia gemituque se ipse continuit. Post hæc doloribus magna iam ex parte mitigatis, nondum tamen gressu recuperato, nec pedibus ad insiltendum idoneis, interea dum iacentis corpus terrestres medici persanare conantur, eiusdem animi vulnera curare medicus cælestis aggreditur. Cum enim affixus lectulo Ignatius fallendi temporis causa prophanum quempiam librum poposcisset ex iis, quos antea per otium lectitare consueverat; diuino plane consilio factum est, nullus vt eo tempore domi liber esset eiusmodi: at vero longe meliores alij duo reperti sunt, Hispanico sermone cōscripti; quorum alterius, Vita Christi, alterius (quo selecta virtutum exempla continebantur) Sanctorum flores, erat inscriptio. Ea videlicet lectio salutis initium attulit homini. Dum enim oblatos sibi libros, variis locis quasi aliud agens delibat, sensim capi cœptus est pulchritudine eorum quæ scripta reperiēbat; atque adeo inter ipsam lectionē vbi quidpiam insigne cognouerat, subsistere, secum ipse deliberans: Quid si præclarum hoc sancti Dominici facinus, quid si hoc sancti Francisci Deo fretus aggrediar? Neq. vero, cum hæc & alia sibi multa proponeret, res occurrebat vlla tam ardua, tamque difficilis, quam non perficere sese posse generosa quadam alacritate consideret. Quæ cum apud se diutius agitasset, emergebant rursus rerum inanium voluntates, & sæcularia desideria, quorum sese nonnullis adeo manciparat, vt dum eorum vel adipiscendi rationem exquirat, vel potiūdi spem animo concipit, plures interim horas per imprudentiam in ea cogitatione defixus hæreret. Iamq. priora illa propemodū exciderant, accensosque nuper igniculos pietatis, voluptatum illecebræ, & perniciofa rerum

rerum fluxarum blandimenta restinxerant; cum periclitanti seruulo diuina bonitas opem celeriter afferebat, ex eorum videlicet recordatione quæ legerat, meliorem ei mentem, & consilia saniora submittens. atq. in hac item commentatione tamdiu morabatur, donec interuentu cuiuspiam, alio mētem animūmq. conuerteret. Hac ille vicissitudine, & quasi conflictu dies aliquot mirum in modū exagitatus, cum in eius pectore voluptas & virtus pæne ex æquo certarent; contrarias in partes magna sua perturbatione distrahebatur, incertus animi, hāccine viam, an illam, cum primum posset, insisteret. Verumtamen inter alternas fluctuantis animi propensiones illud intererat, quòd blādis illis rerum fluxarum imaginibus, quamdiu præsentibus obuersabantur, tamdiu titillabatur Ignatij mens: abeūtib; vero, succedebat illico amarus quidam torpor, & ægritudo, & sibimet displicentis animi tædium. At contra, præclari illi ad Christianam laudē impetus, cogitationesq. de adæquanda vigilantia & sobrietate Sanctorum, de votiuis peregrinationibus, de victu cultuque in primis horrido & aspero; non modo cum aderant, animum insolita quadam iucunditate mulcebant, sed in recessu quoq. tristitia subeunte nulla, securū hilaremque præstabant. Sed enim tantum hoc ille discrimen, sæculi tenebris occæcatus adhuc, hebesq. ad subtiliora hominis interni iudicia, quasi ignotum quidpiā præteribat, quoad clariore demum oborta sibi luce, mentis acie accuratius in eam varietatem cœpit intēdere; ac deniq. non sine admiratione quadā animaduertit, ab illis cogitationibus, vt erant inanes ipsæ, sic se ieiunū & aridū; ab his autē velut à pabulo salutari, lætū vegetūq. discedere: liquidoq. perspexit, fucata & infidiosa

diosa voluptas quantum à vero & solido gaudio ac suauitate distaret. Atq. hanc primam de intimis animi sensibus motibusq. ratiocinationem habuisse fertur Ignatius: ad quam vbi maior deinde rerum diuinarum vsus accessit, tantam in spirituum discretionem (quæ consummatæ sapientiæ virtus est) solertiâ atq. peritiâ est consecutus, vt egregia etiâ illius generis præcepta in eo libro, qui Exercitiorum appellatur, posteritati reliquerit. His ergo obseruationibus, & assiduis librorum monitis è letali animæ veterno excitatus, antea vitæ peccata, & infinitam in se Dei clementiam aliquando cœpit agnoscere; nec solum de mutandis in posterum moribus, verum etiam de expiandis omni ratione delictis, placandoq. numine, serio cogitare. Atq. in hâc deliberationem ingressus, denuo sese ad Christi Domini, Sanctorumq. sectâda vestigia occulto quodam instinctu acriter sentiebat impelli, & eorum præcipue, qui in se ipsi quàm maxime duri ac seueri extitissent. artium quippe spirituum, & Christianæ philosophiæ rudis & ignarus adhuc, omnem fere sanctitatis & officij perfectionem in asperitate vitæ, & in volûtaria corporis afflictatione statuerat. quocirca iam tum agitabat animo, simul atq. per valerudinem liceret, nudis pedibus Hierosolymam petere, ac frequenti verberatione, longoq. ieiunio tantas peccatorum pœnas vltro suscipere, quantas videlicet ab excelso magnoque animo, salutare odium sui, & ardens diuinæ gratiæ promerendæ studium exigebat. Iamq. rectis eûtém sensibus, & optima quæq. expetentem, longe vehementius incitauit diuina visio. Etenim nocte quadam vigilantem, augustissima specie, ac beatissimo lumine fulgēs MARIA virgo vna cum paruulo IESV, non modo sese palam ostendit,

ostendit, verum etiam incredibili benignitate spectandam aliquamdiu præbuit: quo viso mirifice recreatus Ignatius, tantum repente odium fastidiumque cōcepit eorum quæ apud cæcos mortales prima putantur, ac præsertim quæ cum inhonesta voluptate coniuncta sunt, vt omnes rerum illarum, quamuis diuturno vsu ac vetustate corroboratas imagines, ex hominis memoria cōfestim aspectus ille deterferit. Accessit ad hæc illud quoque nō leue Dei beneficium, quod ei in omnem deinde vitā proprium ac stabile mansit: vt quotiescumque sublatis in cælum oculis altra suspiceret (quod sane sepe faciebat, ac diu) mortalia cuncta illi repente sordescerent; & miro quodam æternæ patriæ desiderio raperetur.

*Ad Montem serratum religionis causa
proficiscitur. CAP. III.*

INterea simul & animo & corpore conualescens, è lectulo surgere, & intra cubiculi fines paulatim crura explicare, atque ingredi cœperat; nihilque lōgius ei videbatur, quàm vt de cognatione sua, & de domo patris exire, & præteritæ vitæ peccata quàm acerrime vindicare sibi liceret. Sed quia nondum erat ad iter faciendum idoneus, cōstituit interim præclarissimas quasque Christi Domini, Sanctorumque res gestas memorię causa describere: atque ad id ipsum exquisiti cuiusdā nitoris & elegantię codice comparato, quæ de virturū exemplis præcipue admirabatur, in eum codice vario picturæ genere quàm cōpositissimis & quàm clarissimis litteris ordine referebat. Atque huic operi dum insistit ardentius, quàmquam sua de instituendo nouo genere

genere vitæ consilia mortalium nulli aperuerat; hæc
 tamen tanta scribendi ac legendi assiduitas, contem-
 ptus corporis, frugalitatis amor & parsimoniam, ser-
 mo quotidianus non ad urbanitatem, vel ad ambitio-
 nem, ut antea, sed ad modestiam, pietatemque compo-
 situs; hæc igitur, & alia non obscura immutati animi
 indicia, celeriter illum domesticis prodiderunt. In iis
 Martinus Garzia frater natus maximus, qui demor-
 tuo iam pridem Bertramo in dominatu, rei que fami-
 liaris administratione successerat, suspicatus id quod
 erat, Ignatium vel morbi vexatione, vel eorum quæ
 legerat admonitione compunctum, ac pertæsum vi-
 tæ prioris, nouum aliquid ac magnum moliri, atque
 etiam fortasse nuntium rebus humanis velle remitte-
 re; commotus animo vehementer, hominem seuocat,
 variisque interrogationibus blande pertentans, ad ex-
 tremum per communes parentes, perque fortunas
 omnes obtestatur & obsecrat, videat etiam atque etiã
 quid agat, quo progrediatur, neu quid noui consilij
 capiat, quod vel ipsi munitum & exploratum ad glo-
 riam & opes iter impediatur, vel sempiternam Loioleie
 familie dedecoris notam inurat. Ad quæ Ignatius bre-
 uiter, quo se quam primum à fratre expediret, satis me-
 morem fore sese respondit officij: & simul, quoniam
 de recuperata propemodum eius valetudine ad Naia-
 ræ Ducem nuntij venerant, in oppido finitimo, cui
 Nauarreto nomen est, eo tempore comorantem; ve-
 niã à fratre petiit ducis pro amicitia reuiscendi; ac per
 eã causam, duobus duntaxat assumptis famulis, eques
 in viam se dedit, ac breui Nauarretum peruenit inco-
 lumis. Ibi Duce amicisque ita salutatis, ut arcana consi-
 liorum suorum quam accuratissime tegeret, simul etiã
 certa pecunie summa in usus pios insumpta, Barcino-
 nem

nem petere, vt Hierosolymas inde contenderet, famulosq. dimittere statuit, quo liberius remotis arbitris in suum sequere corpus, & debita vitæ licentius actæ supplicia à semetipso posset exigere. Solus ergo per summâ dissimulationem Nauarreto profectus, primum omnium religionis causâ celeberrimam beatæ Virginis ædem adire decreuit, quæ in Monte ferrato à monachis Benedictinis incolitur, estq. Barcinonem è Nauarra petentibus minime deuia. Deinde reputans apud animum suum partim voluptates, quibus antea indulserat, partim etiam periculosum & graue bellum, quod sibi rursus à carnis illecebris, atq. ab inferioris animæ viribus imminabat; omni ratione se contra domestici hostis insidias muniendum est arbitratus. Ergo non solum institutam, ex quo die Loiola discesserat, consuetudinem obfirmato retinuit animo, vt singulis noctibus pœnæ nomine se acerrime verberaret, sed etiam ratus nullum continentię præsidium posse firmiter inueniri, quàm Dei matris, eiusdemq. Virginis perpetuæ patrocinium, recenti præsertim illius in se clementiâ ac benignitate inuitatus; in eius maxime clientelam fidemq. confugit, ac studio virtutis incensus, illico fecit vt eidem Virgini sacratissimæ sese irreuocabili voto castitatis obstringeret. Quod religiosi animi obsequium & sacrificium pro sua infinita bonitate ratum & gratum Deus ipse videtur habuisse: quando quidem beatissima Virgine deprecante videlicet, ex eo tempore ad extremum vsq. diem Ignatius plane omni sensu libidinis caruit. Ceterum quo facilius omnes intelligant, quàm sit periculosum & anceps, in Christianæ philosophiæ curriculo sine re-
store ac magistro versari ; non omitam hoc loco

B quod

quod ambulāti in feruore spiritus per eos ipsos dies Ignatio contigit. Erant eo tempore in Hispaniæ finibus, Maurorum multæ reliquię: quos nefariæ superstitioni Mahometis addictos, Ferdinandus Catholicus haud ita pridem è suo pepulerat regno. Ex ea igitur fæce quidam insidens mulo, Ignatium forte affecutus, comitem sese illi adiunxit; ac nonnulla primum (vt fit) de itinere sciscitantur, varijs deinde sermonibus eo deuentū est, vt de singulari MARIÆ virginitate differerent. quam cum nefarius ille ante partum quidem integram illibatamq. fuisse fateretur, à partu vero nequaquam; contra Ignatius ab eiuſmodi errore quibuscumq. poterat rationibus hominem reuocare contenderet; post multam altercationem magis magisq. obstinatus impius ille, cum oblatam sibi veritatis lucem intueri nollet, repente non sine rabie quadam subditis mulo calcaribus antecessit, seq. celeriter ex Ignatij cōspectu proripuit. Quo facto vehementius irritatus Ignatius, parū abfuit quin citato gressu persequeretur abeuntem, & pugione confoderet; facinus indignum existimans non tam contemptum relictumq. superbe se, quàm de summa castimonia & sanctitate Reginae Angelorum ausum fuisse vilissimū caput ore polluto detrahere: cumq. militari etiam tum spiritu religionis officijq. momenta perpēderet, sese vix pietati satisfacturum putabat, si tantas blasphemias pateretur inultas, neque ab impuro dæmonis mancipio pœnas petulantis linguæ reposceret. Verumtamen incitatum iam generosi pectoris impetum retardabat suspicio latentis in tam speciosa cogitatione piaculi; metusq. probabilis, ne per hanc animaduersionē, & celeste numen, & eam ipsam quam defendere conabatur,

nabatur,

nabatur, Virginem offenderet. Cum igitur multa se-
cum agitasset, motu corporis pariter atque animo
varius, ad extremum, sane quàm præcipiti consilio
statuit ad biuium vsq. procedere, vnde Maurum ex
habito colloquio ad proximum pagum nouerat di-
uertisse. in eo biuio laxatis omnino mulæ, qua vehe-
batur, habenis, ita de re tota interpretari, vt si bestia
ipsa per se Mauri vestigijs insisteret, non dubitaret
quin accepta futura esset vltio Maiestati diuinæ: sin-
minus, pro certo putaret nequaquam id à se officij
Deum, beatamq. Virginem postulare. Hac ille men-
te processit ad biuium: cumq. pagus ille, quem dixi-
mus, abesset diuerticulo passiu non amplius xl. via
facili ac spatiosa, plane diuinitus factū est, vt sponte
sua iumentū angustiore via Barcinonem versus iter
arriperet. Atq. hunc in modū Ignatius in re tā graui,
nullo pia ipsius studia regēte periclitatus, letalis no-
xæ crimē felicius effugit, quàm sapiētius. Inde pro-
gressus ad vicū à Mōte serrato haud lōge distantē, de
peregrinatione Hierosolymitana, deq. asperiore vi-
ta quāprimum ineūda mire sollicitus, viatorium ibi
cōēmit ornatū, sparteos videlicet calceos, talarem è
sacco tunicā, funēq. pro balteo, tornatilē baculum,
& in vsum aquę cucurbitā. Quæ omnia, vt Christi
paupertatem nō erubescere, & peruersam recti vere-
cundiā deponere paulatim assuesceret, suspēsa pro-
palam ex ephippijs ad montem vsq. lætus aduexit.

Acta eius in Monte serrato. CAP. IV.

Vo simul atq. peruenit, templum in-
gressus, ac numine salutato, nihil anti-
quius habuit, quàm vt per sacram totius
B ij anteactæ

anteactæ vitæ confessionem, contractas animi fortides elueret. qua confessione in primis fideliter atq. accurate de scripto peracta per triduum, summa deinde cum veneratione ad sacramentum altaris accessit. Contulit etiam cum eodem patre, qui sibi cōfidenti aures dederat, omnia sua consilia cogitationesq. de imitatione Sanctorum, quæ ad eam vsq. diē prorsus nemini patefecerat. præterea quidquid habuit pecuniæ, totum id in Christi Domini gratiam pauperibus benigne diuisit. Dein silentio noctis eius, cui dies festus Angelicæ salutationis illuxit, pretiosa vestimenta quibus erat ornatus, quàm occultissime potuit, pannofo cuidam ex infima plebe largitus, confestim optato illo sacco sese alacer induit, ac fune præcinxit; dextro pedi, quòd ex reliquis morbi singulis etiam tum noctibus intumesceret, calceum induxit è sparto; sinistrum utiq. nudum relinquere, & capite item nudo prorsus decreuit incedere. Sed quia non ignorabat plurimos palio tenus esse philosophos, vestemque facilius multo mutari quàm mentem; omni ope sibi enitendum existimauit, vt illa exterioris amictus insignia, ad intimos animi sensus occulta quadam affinitate pertingerent. cumq. accepisset in more positum olim fuisse, vt nobiles equites antequam in ordines referrentur, in sacris edibus noctem vnã armati excubarēt (quod in Hispania peruigilium armorum appellant) militarem illum ritum ad rudimenta Christianæ perfectionis in semetipso transferre constituit. Igitur gladio ac pugione, quibus antea mundo meruerat, è tholo suspensis, nouo instructus armorum genere, totam eam noctem peruigil ante aram sanctissimæ Virginis, modo stans, modo nixus genibus

nibus, præteritorum veniam demisse precari, diuino cultui deuouere sese, ac beatam præcipue Dei matrem intenta supplicatione propitiare non destitit. Atque hunc in modum Christianæ militiæ nomen ex animo dedit Ignatius anno post Christum natum M. DXXII. quo ferme ipso tempore, ut à multis non sine admiratione quidem animaduersum est, Martinus Luther infamis hæresiarcha, magnis in Germania motibus excitatis, iussus à Carolo quinto Imperatore adesse Vormatiæ, male pressum ad eam diem virus opinionum suarum effudit in illo conuentu palam, sedique Apostolicæ & catholicæ veritati nefarium atque impium bellum temulentus indixit: ut satis appareat, cum maxime furiam illam contra omnia diuina & humana iura, legesque sacratas obarmaret satanas; tum ex altera parte, præter alia militatis Ecclesiæ roborata, nouum etiam hunc ducem excitatum diuinæ prouidentia nutu, quæ Christus imperator, & ipsum, & sectatores ipsius, obligatos religionis arctissimæ sacramento, adactosque nominatim in verba Romani Pontificis, furori ac libidini hæreticæ prauitatis opponeret.

Ardores eiusdem in studio penitentiæ. CAP. V.

 ACRA igitur vigilia, quemadmodum dicebamus, exacta, quo celebritatem hominum, famamque sanctitatis vitaret Ignatius, nondum certa luce, relicto monachis iumeto, pedes ipse, obuoluto etiam tum fasciis altero crure claudicans, per summum laborem à Monte ferrato discessit, & è via militari paulo post deflexit primum ad deserta in vicino loca, dein ad oppi-

B iij

dum

dum Barcinonensis agri Minoreſſam (hodie Manreſſam vulgus appellat) nouem fere millibus paſſuum à Monte ſerrato: vbi antequam longinquæ & periculoſæ peregrinationi Hieroſolymitanæ ſeſe committeret, ſæuiente præſertim Barcinone per id tēpus peſtilentia, deuio & obſcuro loco aliquandiu deliteſcere, & humilitatis Chriſtianæ, quæ ceterarum eſt parens cuſtosq. virtutum, ſolida iacere fundamenta decreuerat. Interea mēdicus ille, quem Ignatius pridie ſuis veſtimentis induerat, cum ex intolerato ornatu in furti ſuſpicionem veniſſet, illico à loci magiſtratibus comprehenditur, & diuinam humanamq. fruſtra implorans fidem in vincla conijcitur. Cumq. inter quaſtionem ea ſibi à viro quodam nobiliſſimo clam donata iureiurando affirmaret, notaſq. corporis, ignarus nominis, ederet; conquiritur extemplo diligenter Ignatius. cum nuſquam appareret, mittitur ad eum inſequendum feſtine viator; qui ægre procedentem facile conſecutus, quærit ex eo num cui quidpiam in Monte ſerrato donauerit. Ad eam vocem, id quod erat ſuſpicatus Ignatius, ſubſtitit; coactusq. innocentis periculo, pauperi cuidam veſtimenta ſeſe pridie largitum eſſe conſeſſus eſt: cūq. viator porro inſtaret, quis tu, aut cuius? nullum omnino ad ea verbum Ignatius reddidit. ſed itinere cœpto perrexit tacitus, caſum inſontis apud ſe miſerans, ac ſemetipſum inculpans, qui ne benefacere quidem ſine ipſius cui benefaceret damno, vel certe diſcrimine, didiciſſet. Vt igitur Minoreſſam acceſſit, oppidum ingreſſus quo dicebamus amictu, ad publicum inſimæ plebis hoſpitiū precario ſeſe cōtulit, ibiq. ſanctæ paupertatis ac penitentiaſtudio, inter egentes ac ſordidos quam exſequemur vitam

exorſus

exorsus est. Victum ostiatim precibus infimis emēdicare quotidie; totam hebdomadam, excepto die Dominico, ieiunare; in ipso cibatu simplici pane contentus, atq. vbi sitis vrgeret, aqua profluente; somni parcissimus humo nuda cubate, auctoq. supplicio, singulis diebus ter sese flagellis quā acerrime cedere. Ad hæc horas quotidie septenas genibus nixus in oratione vocali persistere; nam eius quæ mentalis dicitur, vsum & consuetudinem adhuc ignorabat. Præterea sacrificio matutino, Vesperarum & Completorij officijs attētissima cura semper intererat. obibat etiam octauo quoque die sacra confessionis & Eucharistiæ mysteria. Et quoniam superioribus annis (vt diximus) & humanæ laudis famæq. appetentior, & munditiarum, ornatusq. fuerat studiosior; vt vitium vtriusq. diligētia pari neglectu rependeret, natalium suorum generisq. splendorem, ne quis illi honos haberetur, studiose cælare; & capillum, quem pro eius sæculi more promissum impensius comere curareq. consueuerat, relinquere cœpit impexum & squalidū: quin etiam vngues ipsos excrecere per diurnam incuriam pati: atq. in hoc tam aspero, tamq. horrido vitæ instituto, constanter id omne refugere, quod vllam posset afflictæ carni delectationem aut leuamē afferre. Itaq. cum esset decoro vultu, & egregia totius corporis firmitate; detractis paulatim viribus, omnis ille vigor acerrimi bellatoris, & forma viridis iuuentæ prorsus elanguit.

*Molestia scrupulorum, & tentationes
eiusdem. CAP. VI.*

EIVS MODI vitę cursum aliquamdiu securus Ignatius magno animi fructu sine vlla offensione tenuerat, nondum grauiora prælia & occultas dæmonum artes expertus, quibus incauta mens hominum ad præclara tendentium, si præsertim suis viribus ipsi confidat, facile in fraudem inducitur; cum repente quædam illi obijcitur species, cuius, quamuis identidem apparentis, formam & figuram satis explicare nõ posset, multis distincta luminibus, & grato quodam splendore collucens, quod spectrum diabolicum postea, vt dicemus, agnouit; iisdemq. fere diebus cum se illuue & squalore obsitum animaduerneret, atrox illa cogitatio nec opinantem inuasit: Quæ, malum, ratio te, miser, impulit, vt relicta patria, cognatis, amicisq. potentibus, pedore ac dira macie deformatus, tristissimo & obsoletissimo vestitu, vel stipem in triuijs corrogares, vel inter infimas plebis minutę quisquilias lateres inglorius? non ne intermissa militiæ honoratę stipendia, dulcissimosq. æqualium conuictus, & pristinę fortunæ cultum, victumq. maiore cum tua tuiq. sanguinis dignitate repeteres? Hæc, & alia id genus vbi animo vehementer obiecta, auctorem sensit Ignatius illico: & quavis initio paulisper ea recordatione commotus, tamen vt se collegit, illam ita constanter ab se reiecit, ac repulit, vt vltro etiam familiaris quàm antea, sese cœtibus atq. colloquijs egentium & mendicorum infereret. qua submissione victus princeps auctorq. superbiæ, rursus Ignatio tēplum ingredienti ad officia diui-

cia diuina celebranda, quibus mira cum attentione ac perseuerantia quotidie dabat operam, vt diximus; incœpti operis molem ac difficultatem ita representauit, quasi eius ærumnas & incommoda miserâs diceret: Hem infelix Ignati, annis vtiq. septuaginta, quot ætas tua recipit, in tantis tibi laboribus, in tanta vitæ asperitate degendum est: quos tu, præfertim vrgente senio, tolerare qui poteris? Tum ille fortiter, nec sine cōtemptu: Quasi vero, inquit, mihi tu vel vnus diei spatium præstare possis. Hæc duo prima post conuersionem Ignatius de summa rerû certamina subijt: quorum vtroq. turpiter superatus humani generis hostis, vbi se irruptione & aperta vi nihil proficere intelligit, longe diuersa bellandi ratione, dolo, cuniculisq. grassari constituit. Neq. abnuit Christus, pugnarum eiusmodi iustissimus arbiter: qui vt neminem supra id quod potest, oppugnari permittit, sic militibus suis, quos gratiæ diuinæ præsidio, & liberæ voluntatis arbitrio ad omnem virtutem exercet, ne parta semel victoria per otium torpeant, nouam in dies gloriosi triumphi materiã deesse non paritur. Est igitur in dæmonis artibus, quas ad bonorum perniciem assidue meditatur, illa vel pessima; vt quos ita videt studio virtutis ac religionis addictos, vt inde terrestrium vel honorum spe, vel commodorum & voluptatum illecebris auelli nō possint; hos per speciem ipsiusmet honesti quod adamarunt, ad immoderatam inediã & carnis macerationem acrioribus incitamentis impellat, eosdemq. præteriti temporis piacula reputantes, ac cælestis iræ seruili metu percussos, in singula momenta misero quodam angore sollicitet. id autem eo consilio, vt vel plane defecti viribus, per causam recuperandæ

cuperandæ valetudinis paulatim ad socordiam atq. ad ignauiam delabantur; vel assidua scrupulorum agitati molestia, dum se ipsi calumniari non desinunt, si minus inertia, certe defatigatione ac lassitudine ab incepto desistant. cuius vtriusq. cladis vtinam ne tam multa nobis quotidie exempla suppeterent. Hæc igitur eadem fraus Ignatium quoq. in discrimen adduxit. Obtinuerat ille (quemadmodum dicebamus) ex quo sese ad Christum adiunxit, in summa vitæ austeritate perpetuam animi tranquillitatem atq. læticiam: quam ne ex quotidiana copia vilem duceret, neu suis ipse meritis per insolentiam adscriberet; ab ijs quas diximus, tētationibus cœpit illi pater cælestis vniuersam repente subtrahere, sic, vt interdum cum maxime gaudens exultaret in Domino, tunc subito nulla præcedente significatione, prorsus exui nudariq. se omni gaudio & iucunditate sentiret: nec iam in precibus, neq. in psalmis, neque in ceteris, quibus assueuerat, pietatis officijs vllam inueniret omnino delectationem aut requiem. idq. cum ei frequenter accideret, attonitus rei nouitate, animo suspenso, ac mire sollicito, causas eius varietatis & immutationis inquirere, ac dubitare apud se, recte ne confessionem in Mōte serrato, quã diximus, peregisset? quidquam ne omisisset, quod ad integram criminum accusationem attineret? ac proinde num idcirco fortasse Deum adhuc iratum experiretur? Quæ ille dum anxius agit, arrepta occasione diabolus perturbandi hominis, deq. suo statu deiiciendi, hanc ipsam suspicionem atq. formidinẽ institit illi vehemẽter etiam atq. etiã incutere. Ex eo tẽpore tyro vanis agitari terroribus, dies noctesq. fletibus iungere, nullã capere partẽ quietis. Itaq. dũ
amissam

amissam recuperare conscientiae pacem, & hærentem visceribus pestem omni ratione conatur euellere; non satis habuit peccata vetera, quorum de confessione ambigebat, iterum, iterumque apud sacerdotem exponere; sed etiam cuiusdam concionatoris monitu, qui Minorellæ per eos dies agebat, totius vitæ noxas, quotquot reuocare in memoriam potuit, in libellum relatas, quod ad Montem ferratum antea fecerat, quam accuratissime rursus explicuit. Sed (quod sæpe contingit) quod sibi adiumento fore putabat, id erat ei contrarium maxime. si quidem ipsa commemoratione rerum, quas aliquando obliuisci oportuerat, fiebat ut etiam si quid ipsa die mitigatum fuerat, recrudesceret. Nec iam tantummodo superiorum annorum delicta occupatum animum amarissima superstitione torquebant, sed etiam præsentis temporis cura pauorque, ne inuisa Christo sua essent studia, neu Dominum suis omnibus dictis, factis, cogitatis offenderet. Quocirca multis iam rebus frustra tentatis, vnũ dumtaxat occurrebat illi remediũ, nec sane spernẽdum; ut sacerdos pro potestate õnino sibi posthac eiusmodi suspicionibus ac recordationibus interdiceret. Sed id ipsum consilij ad eum deferre nõ audebat, peruersa videlicet ratiocinatione delusus, ac veritus ne sibi minus ea medicina prodesset, cuius auctor ipsemet extitisset. Inter has ergo curas, graui pressus mœstitia cũ ita iaceret, ut nulla iã res mitigare dolorẽ posse videretur; inuasit hominẽ atrox & sæua cogitatio, ut ad luctus miseriaque finiẽdas, è fenestra cubiculi (Dominicanorum hospitio tũ forte utebatur) semetipse præcipitẽ daret. Quã ille cogitationẽ, ope diuina cũ acerrime repulisset, subijt animũ firmitas & constantia cuius-

ria cuius-

tia cuiusdam anachoritæ, quem in Patrum historia legerat, impetrandi gratia nescio quid, quod vehementer optaret, omni cibo tãdiu abstinuisse, quoad per eam abstinẽtiã propitiato numine voti compos existeret. & quamquam periculosa admodum ea ratio videbatur, metusq. suberat, ne tam audaci incepto Deum irritaret potius, quàm reconciliaret sibi; tamen tota re apud se diu multumq. agitata, ne quid omnino intentatum relinqueret, illum ipsum rigorem perseuerantis inediæ sine vlla dubitatione experiri constituit, atq. ita experiri, vt nihil interea de quotidiana precatione, verberibus, & cetera corporis maceratione remitteret. Dies igitur vnus, duo, tres, quatuor, nec tamen aut linq. animo, aut molestia liberari. itaq. ad septimum vsque diem obfirmata mente ieiunium extendit, extendissetq. porro, ni sacerdos idem, cui sua non modo vitia, sed etiam bona, & intimos omnes animi recessus ac latebras diuino quodam instinctu nudas & apertas habebat, pro imperio vetuisset eum longius progredi; minis insuper additis, ni paruisset, illum à sacra corporis Christi communionẽ prohibendi. Hac igitur tam seuera denuntiatione deterritus, cibũ sumpsit Ignatius, & illo quidem, ac postero die fuit illi quies: tertio vero eadem illa peccata rursus occurfare memoriæ. quarum cogitationum initia dum admittit incautius, ac species (vt fit) speciem adducit, sensim in pristinos fluctus, æstusq. sollicitudinum reuolutus; cum ex vna parte prorsus instaurandum confessionis mysterium iudicaret, ex altera vero id sibi non modo non profuisse, verum etiam nocuisse antea cerneret; ex vehemẽti fluctuatione tam graue tædium præsentis miseriarũ mentem eius inuasit, non
quidẽ

quidem vt de morte oppetenda, sed vt de abijcien-
da feueriore disciplina, & sæculi commodis repetē-
dis magno quodam impetu cogitauerit. Verum in
tantis tenebris ac procellis nutanti, & in magnum
adducto periculum, peropportune radius diuinæ
bonitatis affulfit, cuius beneficio diabolica discussa
caligine, totius tentationis exordia progressusq. at-
tente considerās, liquido comperit, omnes illos cō-
scientiæ stimulos, vanasq. suspiciones à malo spiritu
fraudulenter immiffas, ac proinde sine vlla dubita-
tione constituit, præteritæ vitæ labes, quod ad con-
fessionem attineret, perpetua obliuione contererere.
Atq. in hunc modum singulari Dei beneficio, non
modo infelicem illam sui calumniandi miseriam ac
pœnam euasit ipse, verum etiam alios curandi, qui
eadem ægritudine laborarent, miram à patre lumi-
num facultatem & scientiam est consecutus.

Ignatij profectus in spiritu. CAP. VII.

HISCE igitur periculis perfunctus Igna-
tius, ac veluti auulsus ab vbere; maiores
quotidie efficiebat in solida virtute pro-
cessus. & quo acrior ac diuturnior proba-
tio fuerat, eo magis idoneus euasit ad noua omni-
potentis Dei charismata capienda: in quibus fuit
illud eximium. Cum enim religionis causa ædem
Pauli Apostoli extra oppidum peteret, & in ipso
itinere ad Rubricatum amnem, qui Minorellam in-
terfluit, constitisset; nec opinanti repente diuina
quædam oborta lux est tâta, tamq. mirifica, vt mo-
mento pæne temporis nullo magistro quàm pluri-
ma clare perspexerit non solum de fidei Christianæ
myste-

mysterijs, verum etiam de alijs vel subtilissimis philo-
 sophorum quæstionibus atq. decretis: quasi niti-
 dissimo quodam in speculo perspicue cerneret ea,
 quæ post multam accuratamque lectionem, maxi-
 mosque labores ac vigiliis vix demum solent ho-
 mines intelligentia comprehendere: atq. in eo cæle-
 sti prorsus intuitu, non sine summa animi voluptate
 diutius acquieuit. Quo tanto, tamque insigni acce-
 pto beneficio, cum ad agendas Domino gratias ac-
 cessisset ad Crucem in propinquo defixam; oranti
 sese denuo in aëre spectrum illud obiecit, de quo
 diximus antea, sed (quæ nimirum virtus ac potestas
 est Crucis) nequaquam pari splendore vel pulchri-
 tudine. itaq. quod suspicatus pridem Ignatius fue-
 rat, tum deniq. clare perspexit esse dæmonium. eo-
 demq. deinde sæpius apparente, tātum abest vt mo-
 ueretur, vt illud etiam baculo per cōtemptum abi-
 geret. Atque eius fere generis per id tempus plane
 diuinitus alia multa percepit. Quodam die, dum in-
 dicta publica supplicatione Minoressæ religiosum
 agmen instruitur; & Ignatius interim beatissimæ
 Virgini pfallit, insistens gradibus templi Dominica-
 ni; subito in Deum ita rapta mens eius est, quasi per
 apposita quædam, & maxime illustria symbola, Tri-
 nitatis ipsius numen augustissimum cerneret distin-
 ctum personis, vnum essentia. Qua visione tanto
 gaudio est delibutus, vt neq. in ipso mox agmine la-
 crymis & singultui crebro temperare valuerit, neq.
 vero totum eum diem alia vlla de re, nisi de sanctis-
 simo illo fidei Christianæ mysterio disputare: idq.
 tanta similium & exemplorum varietate & copia,
 vt cuncti obstupescerent. quinetiam per eos ipsos
 dies non dubitavit homo litterarum propemodum
 ignarus

ignarus

ignarus librum de Trinitate cōscribere quoquo potuit stylo: vsque adeo cælestes typi quos diximus, in eius memoria atq. intelligentia diuinas illas rerum altissimarum notiones impresserant. Ac licet antea quoq. & monadem in triade, & in monade triadem sanctissime coleret, suasq. & naturæ diuinæ cōmuniter, & separatim singulis personis preces hymnosq. persolueret; ab hoc tamē raptu longe studiosior & ardentior euasit in eodem officio pietatis; eamq. laudabilem consuetudinē ad extremū vsq. vitę retinuit, sic, vt præcipuam caperet voluptatem, & proprio quodam sensu rerum cælestiū afficeretur, quotiescumq. sanctissimæ Trinitati sacra perageret. Neq. vero fuit hic finis mirabilium visionum: si quidē rursus per significationes arcanas, & mystica quædā exempla, oblatu est eius mēti modus ipse, quem in huius vniuersitatis molitione summus ille rerū opifex tenuit: quas illustrationes atq. doctrinas, vt omnino vires naturales excedunt, sic postea negabat Ignatius posse verbis adumbrari, nedum exprimi. Præterea cum sacrificio Missæ in eodem tēplo Dominicano interesset, dum à sacerdote de more hostia salutaris attollitur, apertissime vidit Ignatius illa specie Christum Deum eundem & hominem verissime contineri. Factum est etiam aliquando (idq. ipsimet qui interfuere, testati sunt) vt alienatus à sensibus, à Completorio Sabbati ad alterum vsq. proximi Sabbati Cōpletorium in altissimo quodā excessu perstiterit; qua ipsa hora, multis adstātibus qui rei totius euentum attente exspectabāt, quasi è profundo somno excitatus, repente sustulit oculos, IESVM perquā suauiter inuocās. atq. interim pij quidā homines mortuū rati, vtiq. terræ mādassent, nisi cōtemplati

templati

templati omnia diligentius, ac pertentato corpore, latentem in eo vitam ex tenui cordis palpitatione sensissent. Ad hæc, intento precationi, sese non semel tum Christus Dominus, tum Virgo mater ostendit. quibus, & alijs id genus clementiæ diuinæ subsidijs in recta fide vsq. adeo confirmatus est, vt etiam si nulla exstitissent Christianæ religionis monimenta vel testimonia, nequaquam tamen dubitasset, ex ijs tantummodo quæ Deo sibi aperiente cognouerat, mortem pro defensione catholicæ veritatis oppetere. & qui paulo ante vix vocalis nosset orationis vsu, paucis mensibus tantam rerum spiritualium peritiam, ac tantam Dei familiaritatem est nactus, vt quidam, eius omnia vel dicta vel facta curiose obseruantes, intempesta nocte supplicante animaduernerint (eleuante spiritu sarcinam corporis) quatuor circiter cubitis à terra sublimè: & quidem ex cõsortio sermonis Domini (quod de Moyse scriptũ legimus) tota facie mirũ in modũ radiante.

De studio collato ad proximos adiuuandos.

CAP. VIII.

VÆ omnia, quamquam egregia atq. expetenda per se, tamen eo pluris erant in Ignatio faciẽda, quo magis erant cũ aliorum fructu & vtilitate cõiuncta. Nam in ceteris ornamentis ac beneficijs, quæ in eum Deus plena manu cõgessit, illud equidem vel præcipuum duxerim, quod in tãto perfectionis ardore nõ dedit illi spiritũ solitudinis, animumve vni sibi vacante, sed Christianæ propagandæ fidei cupidissimũ, ac mire studiosum diuinæ gloriæ, salutisq. cõmunis. Cũ igitur acta
cuius

eius in Monte serrato (quamquam ea ipsa occultissima voluerat esse) institutamq. vitæ asperitatē ac sanctimoniam vicinis locis fama vulgaret, ac nobilitatē viri præcipue, rumor (vt fit) etiam in maius attolleret, ingens hominum concursus ad eum fieri cæptus partim visendi gratia, partim etiam consulendi; quos ille vt omni conatu quàm acerrimè ad Christū adiungeret, neu squalor ille nimius, & diutina illuuius ad se adeuntibus terrorem incuteret; primum deponere sordes, & externū corporis habitum cæpit aliqua ex parte cōponere: deinde cum intelligeret difficilem in primis & ancipitem esse curationem animorum; quo cautius rectiusq. in re tanta procederet, ope diuina suppliciter etiam atq. etiā implorata, suæ conuersionis originem, ac seriem, variasq. tentationum procellas ac tenebras, & subsequutā mox tranquillitatem ac lucem, quàm accuratissime secum expendēs, demum ex iis quæ partim cælesti magistro dictante perceperat, partim etiam ipsemet experiendo cognorat, de fructuosa ratione meditandi orandique, præclaras obseruationes & saluberrima præcepta cōscripsit: qui liber (vt antea dictum est) Exercitiorum spiritualium titulo, tempore procedente deinceps ab eodē auctus atq. recognitus, & Romani Pontificis iudicio ac testimonio comprobatus, ita multos omnis ætatis atque ordinis homines tum in eligendo genere vitæ, tum in componēdis moribus, perturbationibusq. sedandis, ac præsertim in retinenda constantia salutari, mirum in modum iuuat, iuuatq. quotidie; vt iure optimo videatur hoc non in postremis numerandum esse remediis, quæ diuina bonitas hac hominum ætate vel ad corrigēda sæculi vitia, vel ad renouandam veterem Ecclesiæ disciplinam

C nam

nam clementer adhibuit. His ergo meditationibus, quos ad bonam perfectæ virtutis frugem Ignatius reperiebat idoneos, paulatim, & quasi per gradus cœpit excolere: ceteros interim precibus monitisq; prout sese dabat occasio, à vitiorum fœditate deterrens, atq; ad studium æternæ beatitudinis incitans: idq; eo libentius atq; securius, quòd communicandis iis quæ à Domino acceperat, nihil interim sibi religionis ac spiritus deperire sentiret. Nec solum venientes ad se benigno excipiebat alloquio; sed etiam inuitatus interdum ab aliis ad prandium, minime recusabat accedere; nimirum eo consilio, vt ex re & ex tempore sumpta occasione, qui se in Dei gratiam terrestri pauissent cibo, eosdem ipse vicissim spiritualibus epulis, & opportuna quapiam adhortatione reficeret. Atque in hunc fere modum adiuuante Domino permultos ad arctam salutis semitam, à via lata & spatiosa traduxit.

E graui morbo periclitatur. CAP. IX.

Ed in eiusmodi curam dum incumbit ardentius, nec tamen interea fere quidquam de assiduitate precandi, ac de quotidiana vitæ asperitate diminuit, morbum ex ingenti labore cōtraxit adeo periculosum & grauem, vt sæuiente atrociter feбри proxime ad mortem accesserit. quo tempore & oppidi magistratus periculo viri permoti, publice diuersorium illi curarunt necessariis rebus instructum; & præter aliam amicorū turbam, honestæ matronæ, quæ vitandæ pestilentia causa Barcinone sese eo receperant, certatim agrotanti assidere, & nocturnas agere excubias, perinde quasi

quasi in vnus vita salus omniũ verteretur. Atq. his populi officiis, ac pia sedulitate bonorum, ereptus è præsentis vitæ discrimine, in id ipsum iterum ac tertio recidit ob eam causam, quòd nondum plane confirmatis viribus (blandiméta videlicet carnis, & veteris hominis malitiam veritus) præpropere festinatione ad pristinas occupationes corporis animiq. redierat: quarum pondere oppressus, deniq. didicit ipse, aliisq. deinde præcipere solitus est, imbecilla valitudine minuendos labores, curandumq. tali tempore, vt quantum de cõsuetis exercitationibus infirmitas demat, tantum ad Dei gloriam, & proximorum ædificationem æquitas animi & exemplum Christianæ fortitudinis addat. Vexabat idem etiam corpus debito somno ciboq. fraudari, multis eo tempore doctus experimentis, vt moderata sobrietate vegetatur animus, sic immoderata vigilia vel inedia vires adeo frági ac debilitari, vt mens earum ministerio destituta vix munere suo fungi, aut ad contemplatione rerum diuinarum possit exsurgere. Vexatus igitur, vt dicebamus, diuturna & periculosa ægritudine, demũ ita cõualuit, vt ex reliquiis morbi dolore stomachi molestissimo subinde cruciaretur: quapropter calceos induere, & panni crassioris tunica cinerea, & capitis tegumento contra sæuitiam hiemis munire sese piorum hominum benignitate precibusq. coactus est,

De inanis gloriæ vitio superato. CAP. X.

Ccessit ad illa corporis ægrotatis incommoda, grauis etiam animi cruciatus, ab importuna quadam inanis gloriæ tentatione profectus. Dum enim ingrauescete morbo

C ij conscien

conscientiam suam diligentius excutit, seq. ad extremum comparat mortis agonem, subiit illi repente se iustum esse, neq. vlllo pacto sibi de sempiterna beatitudine dubitandum. Cui suasioni dum resistere vis summa conatur, intelligens vt quisq. sibi maxime placet, ita Deo maxime displicere; diuturnum & anceps intra sese certamē tanta tentatione metuq. sustinuit, vt miris modis quotidie torqueretur, maioremq. ex offensionis diuinę formidine, quàm ex ipsa grassantis morbi vehementia metum ac sollicitudinem caperet. Versabat videlicet in omnes partes hominis animum dæmon callidus, Christi permissu; & quem desperationis iaculis paulo ante superare nequiuerat, eundē rursus nimię confidentiæ ac vanitatis elatione supplantare & euertere nitebatur. Sed contra eiusmodi cogitationes Ignatius & in ipso (vt diximus) morbo, & recuperata postmodum valetudine cum diutius dimicaret; partim agendis identidē Domino gratiis, partim naturæ humanæ fragilitatem apud se reputando; deniq. diuino præsidio detestabile hoc ingrati animi vitiū ita debellauit, euulsitq. radicitus, vt postea quoriescumq. salus animarum, aut Dei gloria postularer, sua non minus bona, quàm mala sine vlla prorsus cenodoxiæ titillatione palam & ingenue expromeret.

De profectiōe Hierosolymitana.

C A P. XI.

INter hæc anni fere spatio exacto, partim spiritualium rerum sciētia instructus, partim etiam arte quadam & cōsuetudine regendarum animarū imbutus, cum nihil vulgare aut exiguum

exiguum agigaret animo, sed egregia quædam & ardua in Dei gloriam ab ipso conuersionis initio concepisset; Hierosolymam, quod iamdudum habebat in votis, petere omnino constituit, non tam vt Christi Domini sacratissima incunabula cerneret (tamen si id ipsum vehementer optabat) quàm vt in conuertendis ad Euangelij lucem infidelibus, qui ea tenent loca; vel operæ pretiũ faceret, vel certe martyrij palmam, cuius auidissimus erat, acquireret. Sed hoc suũ de prædicando Euangelio consilium, vitandæ scilicet humanæ laudis causa, nemini prorsus aperiebat: peregrinationis vero propositũ, cum necessario amicis patefecisset, multi primũ id ei multis rationibus dissuadere, obtestari etiam & orare ne populum ab se nuper è somno vitiorum excitatum ad studia virtutis pietatisque, repẽte desereret, neu se ipse, affecta præsertim valetudine, itineri tam longinquo ac tam periculoso committeret. deinde cum nec precibus nec suasionibus eum de sententiã demouere possent, instare saltem & vrgeri, ne incomitatus abiret; multa posse in tam remotis ignotisq. sibi regionibus, ac tanta rerum humanarum varietate contingere, quæ præsentem cuiuspiam fidelis opem solatiumque requirerent. Omnino probabilia videbantur afferre, & humano iudicio rem æstimãtibz, etiam necessaria; nec vero deerant homines impigri, peritiq. linguarũ, qui sese illi comites laboris ac periculorum libenter offerrent. Verum Ignatius, qua erat animi altitudine, in cælum semper intentus, atq. à diuina prouidentia vsquequaq. pẽdere mirabiliter cupiẽs, amicis omnia sua in eum studia profitentibus ita remisit, vt diceret, in præcipuis hominis Christiani virtutibus, non modo fidem & caritatem esse, verum etiam spem.

Eius porro comparandæ gratia, certum sibi esse non modo sine viatico, sed etiam sine comite iter id ingredi; quod clare perspiceret, si, qualia multa possunt homini accidere, peregrinanti præsertim, sibi quidpiam euenisset, fieri non posse quin aliqua saltem ex parte comitis præsidio fideiq. confideret: proinde quidquid in eo spei locasset, id utiq. ex ea detractum in fiducia, quam totam in vno Deo clementissimo parente ac rectore vellet esse repositam.

Navigat in Italiam. CAP. XII.

N Ac igitur mente sub initiū anni M. DXXIII. magno omnium dolore Minoreffa profectus venit Barcinonem, vt in Italiam ex eo loco trajiceret. cumq. peropportune paratam ibi nauem offendisset, egit cum nauarcho suppliciter, vt se mendicum egentemq. gratis admittere ac transportare ne grauaretur. cui naulum quidē ille se remissurum promisit; ea tamē conditione, vt nautici saltem panis, quod erat necessarium, secū inferret. Eo responso cū vehementer angeretur Ignatius, quod commeatus copiam quāuis exiguam, cerneret inopiæ illius quam sibi summā proposuerat, legibus aduersari; post multas anxiasq. cogitationes totam rem denique permittere statuit arbitrio sacerdotis, quē sibi paucis illis diebus Barcinone, tum suæ conscientiæ iudicem, tum interpretem diuinæ volūtatis elegerat. Ille re cognita, Ignatio respondit, æqua postulare nauarchum, proinde non resistēdum esse, nec vero timendum, ne si cibaria, tam vilia præsertim ac necessaria, sibi parauerit, quidquam idcirco contra consiliū perfectę paupertatis admittat. Tum Ignatius

tius quamquam soluto vixdū religione animo, tamen partim sacerdotis impulsu, partim etiam metu occasionis eius amittendæ; emendicata de more pecunia, panes in nauem imposuit, & ne quid præterea secum inferret, paucos qui superfuerant nūmos reliquit in ipso littore: deinde solutis anchoris die quinta Caietā non minus periculosa quàm celeri navigatione delatus, Romam pedibus iter intēdit ac prima nocte diuertit ad villam militibus refertam; quibus nefaria quædā ac turpia molientibus tanto animi ardore ac vociferatione se obiecit, vt illi partim verborum pondere, partim constantiæ miraculo obstupefacti, à flagitioso conatu destiterint. Inde laboribus maximis, cum sequente per eos dies pestilētia luridus ipse ac macilentus, tectis fere atq. oppidis arceretur, deniq. in vrbem Romā haud ita acriter custoditam, lassitudine ac fame pene confectus introiit ipso Dominico die Palmarum. cumq. venerabūdus religiosissima quæq. loca obiisset, Adriani VI. Pont. Max. pedes exosculatur. Mox parāti Venetias ire, vt in Palæstinam inde transmitteret; rursus Hispani amici nonnulli, qui Romæ eo ipso tempore versabantur, profectionem dissuasere cum aliis rationibus, tum præcipue nauigationis lōgæ & infestæ periculis proponēdis. quippe cum paulo ante per summū nominis Christiani æque damnū ac dedecus, Turca Rhodum insulā expugnasset, quo nuntio videlicet omnis Italia cohorrerat. Sed cum Ignatius ab instituta peregrinatione nullo terrore posset abduci; illud saltē hortari & orare institerūt, ne se daret in iter eiusmodi sine pecunia, tū in alios vsus necessaria, tum utiq. ad naulum pro transmissione soluēdum. nam vt Venetias emédicato victu peruenisset, quæ deinde ratio,

C iiij

quæ

quæ spes homini externo & ignoto foret, in tam re-
 motas regiones traiectum nanciscendi gratuitum?
 Proinde recte amiceq. suadentibus ne resisteret, iu-
 uariq. se in Christi gratiam aliquo saltem viatico pa-
 teretur. Cum hæc, & alia eiusmodi asseuerantes pariter
 ac miserantes ingererent; sapius eadem iterando, cun-
 ctantem ac tergiuersantem denique perpulerunt, vt
 in ipso discessu aureos aliquot nummos acciperet.
 quo ille subsidio oneratus verius quàm instructus,
 non multum processerat viæ, cum rem totam attète
 contemplans, seq. ipse accusans grauiter, quòd de fi-
 ducia diuina humano metu se deijci, fixumq. pauper-
 tatis propositum oblato auro passus esset infringi;
 parum abfuit quin omnē pecuniam illico indigna-
 bundus abijceret: sed quia id prodigum, ac Deo in-
 gratū fore videbatur, decreuit certe in obuios pau-
 peres paulatim infumere. quod cum alacriter præsti-
 tisset, breui & nummis omnibus vacuus, & stimulis
 conscientie liber euasit. Pergentem porro Venetias,
 eadem quæ supra memorauimus incommoda & dif-
 ficultates itinere pæne toto vexarūt. Sæuiebat etiam
 tum locis aliquot fœda lues atque contagio; dispo-
 sitiq. custodes aditus oppidorum assidue tuebantur.
 Ignatium vero ex ipso corporis habitu vel in summa
 cæli temperie metuisses. Obsita erat squalore vestis,
 & horrida; color ex sanguis; caui macie caput; con-
 diti introrsum oculi; & inanes faucium sinus. quo-
 circa fiebat, non solū vt exclusus à diuersis omni-
 bus pernoscere sæpe cogeretur in publico, sed etiam
 vt pallore & macie peremptum, rigentemque, præ-
 rereuntes aliquando nonnulli ceu monstrum quod-
 dam aut triste simulacrum horrerent. Ipse vero lin-
 guæ imperitus, ignarus itinerum, cum prædefatiga-
 tione

tionē sæpe deficeret; ad Fossam tamē Clodiam Deo adiuuante peruenit, quo ex emporio breuis & quotidianus Venetias traiectus est. Ibi certior factus à viatoribus, obseruari Venetiis omnia diligentissime, & è suspectis præsertim regionibus veniētes accessu prohiberi; flexit inde itinere terrestri Patauium, quorumdam consilium sequutus, qui idipsum periculi metuentes, faciliorem sibi ex ea vrbe Venetias transitum fore sperabant: iidemq. Ignatium adiunctum sibi comitem, præ imbecillitate haud ita æquantem gradus, in campis circumpadanis repente destituunt, vnius ope Christi subnixum: qui sane pro sua infinita clementia laboranti seruulo in tanta solitudine minime defuit, sed proxima nocte sese illi, quemadmodum antea sæpe fecerat, visendum obtulit; recreatumq. mirifice, intra ipsa Patauina mœnia primum, deinde Venetias sine vllō errore aut difficultate perduxit. nemo quippe ex Patauinis custodibus ad portas, nemo ex Venetis exploratoribus ad insulas frequentiores appropinquantem (cum nauim ingressi de more singulos vectores diligenter excuterent) Ignatium nulla munitum valetudinis tessera, ne appellauit quidem; mirātibus, cognita postmodum re, Clodianis desertoribus illis; quibus per adulterata videlicet symbola introitus in vrbe[m] vtramq. non sine magna vel sollicitudine, vel contentione patuerat. Venetiarum vrbis, in recessu intimo sinus Adriatici, ea regio ac situs est, vt leniter stagnantes ex alto aquæ illam ex omni parte circūluant. ea inclytæ vrbi & ad merces copiasq. inuehēdas opportuna receptacula, & contra hostiles incursus munimenta firmissima sunt. Ex iis porro æstuariis, maiores minoresq. euripi totam vrbe[m] interkursantes, variis mæandris ac flexi-

ac flexi-

ac flexibus ita distinguunt, vt, quot in partes pedibus, in totidem fere mari aditus sit; egregio sane vel artis, vel naturæ miraculo. Inde vicorum, insularum, ac pontium ingens numerus: vt qui diutius ibi versati non sunt, viarum locorumq. modo varietate, modo similitudine sæpe fallantur. Sed contra eiusmodi ambages, certum paratumque remedium est maxima multitudo cymbarum, quæ vsquequaq. dispersæ, nominatim ad omnia & publica & priuata loca quemlibet haud ita magna mercede traiciant. Ignatius nauis Patauina, ex iis quæ per Medoacum flumen assidue comitant, in area Marciana sub noctem expositus, cum neq. vias ad publica xenodochia nosset, nec portitori conducendo suppeterent nummi; assuetus longo iam vsu male cubare, sub porticu Procuratoria, quam appellant, intendentibus iam se tenebris, vacuum opificis cuiusdam fulcrum elegit, in quo fessos artus vtrumq. reficeret. Tenet fama, litterisq. multorum est memoriæ traditum, dum ille ibi noctem exigeret, vicinum senatorem cælesti voce excitatum, increpitumq. quòd in multa veste, molliq. strato decumberet ipse, cum interim Dei famulus peregrinus non longe à vestibulo illius ædium iaceret in publico pauper, & omni humana ope ac solatio destitutus. itaq. ingenti metu & horrore perfusum prosiliisse confestim, & questum diligenter Ignatium excepisse perhonorifice. Sed ille postridie cum in amicum veterem Cantabrum incidisset, à lautiore hospitio se ad eum familiariter transtulit.

Nauigat

Navigat in Palaestinam. CAP. XIII.

IBi cum aliquandiu moraretur, in omnem nauigandi occasionem intentus; ecce tibi nouæ amicorum pugnae (quos illi vbiuis breui conciliabat cognita viri virtus atq. modestia) cum variis terroribus ab instituta peregrinatione reuocare conatum; quibus ille, Deo fretus, ita resistebat, vt diceret pro certo habere se, vt cetera cuncta deficerent, vel vna solummodo tabula quo cupiebat utiq. peruenturum. Nec eum fefellit bonitatis diuinæ fiducia. Cum enim eo anno formidine Turcarum, vt diximus, solito minor esset in Iudæam peregrinantium numerus, & quotquot erant, simul omnes paulo ante soluissent; desperata iam à ceteris re, Ignatius repete fit certior, nauem in Cyprum parari patricio Veneto, prætori eiusdē insulæ designato: cumq. inde non ignoraret breuem atq. facilem esse traiectionem in Palaestinam; nullo adhibito deprecatore, cum tamen multi nec aspernandi suppeterent, ad Venetorum Ducem Andream Gritum adiit ipsemet, insigni non minus humanitate quàm prudentia principem: ac Deo fauente facile ab eodē impetrauit, vt gratis in Cyprum vsq. deucheretur. Sed interea dum prætoria ornatur nauis, in febrim Ignatius incidit, factumq. diuinitus est, probadæ scilicet eius constantiæ causa, vt quo die pharmacum hauserat, eo ipso nauis signū profectiois ediderint. quare minime cōturbatus Ignatius veniam petit ab hospite; qui pertinaciter ipsum etiam atque etiam retinere conatus, cum nihil omnino proficeret, consultatur medicus. ille vero sine cunctatione respōdet, hominem ad interitum ruere. At tamen Ignatius nihilo
magis

magis immutatus, & cęlestis nimirum medici ductū sequutus, felici sane consilio (quod tamen admirandum potius, quàm imitandū aliis duxerim) fluctuante etiā tum in stomacho potione conscendit: factumq. est Dei beneficio, vt ora soluta, inter nauigandum, ex ipsa maris agitatione tātam vim pestiferi ac vitii humoris euomeret, vt morbo plane leuatum sese celeriter senserit. Recuperata valetudine institit suo more, quoscumq. poterat factis dictisq. ad virtutem & pietatem adhortari. cumq. in eadem naui per summam impudentiam cōmitti grauia quedam flagitia comperisset, non dubitauit apertū dedecus detestari palam; & impuros illos homines tanta orationis acrimonia reprehendere, vt ij facta cū nauis coniuratione molestū sibi monitorem in deserta quadam insula exponere, atq. ab suo conspectu & consuetudine procul amouere decreuerint. quā rem odorati è vectoribus quidam Hispani ad Ignatium pro amicitia detulere, suadentes etiā atq. etiā, vt in loquendo cautior esset, sibiq. consuleret. sed ille nihilominus turpiter peccantes obiurgare perrexit, diuinę prouidentię ope subnixus: cuius beneficio factum est, vt ad insulam sceleri destinatam appropinquantes nauę, aduerso repente vento reiecti, volentes nolentes Ignatium in Cyprum vsq. peruenerint: vbi cum stare ad salinas peregrinam nauem, de qua supra diximus, audisset, illuc itinere terrestri se contulit: in eamq. gratis admissus, nihilo plus viatici secum intulit, quàm in priores intulerat, Christo vno videlicet fretus, qui tota illa nauigatione sese illi non semel ostendit; eumq. magnopere confirmauit; ac denique incolumem ad portum Palęstinę perduxit.

Palęstina

INde cum cetera peregrinorū turba progressus, vt ad conspectum sacratissimæ vrbis est ventum, incredibilem ex ipso illius intuitu cepit animo voluptatem: ac deinceps partim in comitatu, partim etiam solus, loca illa Christi Domini, *MARIÆ* virginis, & Apostolorum nobilitata vestigiis, eximio quodam animi fructu venerabundus, haud semel obiit: modo inclyti quondā templi reliquias, modo sepulchra Prophetarum intuens: hic nascentis & vagientis; illic docentis, & miracula patrantis filij Dei monimenta considerans. Vbi vero ad loca eiusdem acerbissimis pœnis insignia, & morientis in cruce sanguine consecrata, atq. ad defuncti sepulchrum accederet; effusus in lacrymas humo pia oscula imprimere, immortales agere Domino gratias, incredibili quadam spiritus dulcedine & suauitate compleri. Ad hæc antiquum beatissimæ Virginis domicilium, itemq. locū instituto primū Eucharistiæ mysterio, & sancti Spiritus aduentu memorādum, & alia eiusmodi quàm plurima, quæ per otium deinde reuiferet, à mystagogo quàm accuratissime addiscere. Erat Ignatio iamdiu deliberatum, vt diximus, in augustis illis Iudææ sedibus pedem figere, atq. ad conuertendos ad Evangelij lucem infideles toto pectore incumbere; quòd non reperiret vel vbi sanctius in terris vitam degeret, vel in quo munere fructuosius operā collocaret. Neque, plurimis iam experimentis diuinæ bonitati confidere, & in diem paruoq. viuere assuetum, rerū quæ ad corpus pertinet, habebat cura vlla sollicitum.

Id vero

Id vero laborabat vnum, fragilitatis humanæ videlicet conscius, ne spiritui quotidie deficienti, & noxarum sordes aliquas contrahenti, opportuna sacræ Penitentia ablutio, & cælestis panis alimenta decissent. Quam ad rem idoneum ratus ministerium fratrum è Fræsciana familia, qui loca illa religiosa tuentur, & peregrinis aduenientibus præsto solent esse; adit ille ad custodem cœnobij, ac litteras ei, quas ex Italia commendatitias attulerat, reddit; & quod ad conuersionem infidelium attinet, nihil ei suorum consiliorum impertit; voluntatem vero suam in eisdem sedibus commorandi habitandiq. demonstrat: rogat proinde, vt se fratres dumtaxat tecto recipiât, sibiq. confessionis & Eucharistia sacramenta ministrant: se, quæ ad victum cultumq. spectent, nullo prorsus eorum incômodo curaturum. Custos, partim cômendatione amicorum, partim postulati moderatione permotus, bene sperare iubet Ignatiû, ita tamen, vt rem in aduētum Prouincialis ministri differret, qui per eos dies in Bethleë oppido versabatur. nec dubitauit Ignatius quin æque facilè Prouincialem esset habiturus, atq. custodē habuerat. itaq. cum reditus iam peregrinorū instaret, litteras ad amicos in Occidentem scribere aggressus est, quibus eos de suo statu faceret certiores. Cum igitur maxime scriberet, quòd in posterū diem peregrinis erat indicta profectio; ecce tibi à custode nuntius, adesse Prouincialem, & Ignatium accersere. ad quē bonæ spei plenus cum extemplo adiisset, collaudat ille primo piâ hominis voluntatem: sed re apud se diligentius deliberata, videri sibi ait satius, vt recedat; idq. cum alias ob causas, tum vero quòd ante id tēpus nonnulli eodem studio accensi, dum securius vagantur, à Turcis excepti,

excepti, vel misere periissent, vel certe in acerbæ seruitutis calamitatem incidissent, quos deinde propter officium ac vicinitatem Franciscani fratres non sine magno cœnobij detrimento redimere cogebantur. proinde se in diem insequētem cum ceteris peregrinis ad iter accingeret. Ad quæ cum ita respondisset Ignatius, vt sibi certum fixumq. esse affirmaret, Hierosolymis omnino restare; simulq. modeste significaret, se, quamuis aliter sentiente Prouinciali, nequaquam, nisi aliqua oblata religione, à proposito recessurum: tum ille potestatem se à summo Pontifice habere subiunxit sacris interdicendi, si quis inuito se ibidem remanere conatus esset: iamq. potestatis eius diploma proferre paranti, confestim Ignatius, vt omnia Ecclesiastica iura & imperia valde reuereretur, nihil prolato opus esse respondit, credere se quæ diceret; & quoniam ita iuberet, dicto audientē fore. Dum igitur ad hospitium tendit mærens, vt se ad reditum comparet; acris illum incessit repente cupiditas montis Oliueti illius celeberrimi reuifendi, quo in summo cernuntur adhuc IESV Christi ascendentis in cælū expressa vestigia: ac ne quis forte in tantis temporis angustiis impedimento sibi esset, re nemini patefacta, & (quod periculosius est) nullo propter inopiam Turca secum adhibito ex iis qui mercede conducti peregrinis in ea regione præsidio sunt; solus ad montem excurrit: cumq. à custodibus non admitteretur, cultellum è calamaria theca detractum mercedis loco iis dedit, sacri montis cacumen subiit alacer, & diuinorum pedū notas multa cum prece & ingēti gaudio veneratus, ad Bethphage properauit: vbi dum singula curiose perlustrat, subiit illius animam subito, minus diligēter in Oliueti fastigio sese animad-

animad-

animaduertisse, vtra ex cæli plaga dextrum, vtra sinistrum esset Christi vestigium: qua dubitatione quasi quibusdam calcaribus incitatus, illico ad montem recurrit, adnotauitq. intentis oculis vel minutissima quæq. sic, vt locus in posterû dubitationi non esset: vsque adeo inexplebile studium sacrosancta illa redemptionis humanæ monumenta, & incunabula Christianæ religionis penitus etiam atq. etiam cognoscendi recolendiq. mentē eius inualerat. Interea cum abesset diutius, nec in turba peregrinorum appareret, ad Frânciscanos defertur desiderari ex eo numero Ignatium. Franciscani suspicati id quod erat, ac veriti ne per eam solitudinē Ignatius in aliquod vitæ vel seruitutis discrimen incurreret; Armenium quemdam in eo cænobio ministrantē, ad illum perquirendum celeriter mittunt. qui descendēti ex Oliueto commodum Ignatio factus obuiam, fuste primum, ac truci vultu acriter minitari, ac temeritatem aspere admodum increpare, deinde immissa manu, & brachio ferocius apprehensum ad diuersoriû trahere minime sane renitentem, quin etiam nouo cælestis gaudij rore perfusum, quod inter eas contumelias Christum sibi præsentē, & vsq. ad hospitium præeuntem, incredibili quodam genere consolationis aspiceret.

In Hispaniam redit. CAP. XV.

V T igitur postera dies illuxit, cum reliquo peregrinorum agmine Ignatius abiit præ desiderio tristior, & relictam prouinciam sine fine respiciens: nec tamen, quoniam præsentī necessitate victus inde recederet, de mu-
niendo

niendo in posterum sibi quandoq. reditu ac man-
sione desperans. Cumq. primo traiectu Cyprum te-
nuisset incolumis, tres ibi onerarias in Italiam para-
tas offendit: quarū vna erat Veneti mercatoris, ma-
xima, & omnibus rebus instructa; altera minor, sed
bene firma, Turcarum; tertia Christianorum, parua,
& male compacta. Ac ceteri peregrini, quòd tempus
erat hibernum, & obnoxium tempestatibus, pro se
quisq. tendere, ac certa mercede pacisci, vt in primā
illam ascenderent: cumq. Ignatius propter egesta-
tem à nauarcho repudiaretur, iidem illum enixe pre-
cari, vt hominem sibi notum, probum, atq. adeo san-
ctum ne recusaret admittere. quibus ille non minus
amare, quàm inepte facetus, Atqui sancto nihil opus
est (inquit) nauis. calcabit æquora multorum exēplo.
neq. vniquam exorari se passus est: sed magno ei ste-
tit cauillus, & contumacia. Cum enim Ignatius inde
per contemptum exclusus, facile obtinisset iisdem
deprecatoribus, vt in illam debilem gratis admitte-
retur: cumq. simul omnia nauigia vento secūdo sol-
uissent; repente cooritur atrox adeo ac sæua tēpestas,
vt Turcica nauis in omnium conspectu miserādum
in modum fluctibus hausta, nullo profus euadente
perierit; Veneta vero in scopulos illisa naufragium
fecerit, saluis tamen hominibus: tertia tantum, qua
vehebatur Ignatius, minime valida, ventis ac flucti-
bus diu multumq. agitata, altero deniq. mense in
Apuliam, lacera ac valde fessa peruenit: quo ex loco
ipse deinde Venetias petiit, tam longa & periculosa
nauigatione mire vexatus. Etenim studio paupertatis,
quę fuit illi semper omnibus commodis & emo-
lumentis antiquior, nudis cruribus, hieme sæuiente
conscenderat, femoralibus tantum è tela, concisaq.

D ad hu-

ad humeros aploide, ac sciffili tunica breuiore semi-
 amictus, cū è cælo dēsa caderet nix, ac tristi gelu cun-
 cta inhorrescerent. atq. ad has cæli iniurias accede-
 bant quotidiana vitæ discrimina, vigiliæque, & ce-
 tera maris incommoda: quibus ille pæne confe-
 ctus cum Venetias peruenisset Ianuario mense anni
 MDXXIV. ab hospite Cantabro clementer acceptus,
 nummisq. aliquot ad iter faciendum, atq. ad fouen-
 dum stomachum nimio frigore languentem panni
 quodam frusto donatus, Ferrariam venit. ibi maxi-
 mum vrbs templum ingressus, dum religiose numen
 adorat, mendicus quidam ex iis qui sacrarum ædium
 vestibula conterunt, precationi apprime intentū in-
 tuitus, confestim ad illum accedit, manumq. ad stipē
 porrigit supplex: cui cum Ignatius ex ea quam ha-
 bebat pecunia, nummulum hilari vultu dedisset, atq.
 is (vt fit) rem ad ceteros pauperes detulisset; alius,
 aliusq. deinceps ad Ignatium accurrere: quos ille cū
 se per Christum obsecrantes frustrari fas esse vix du-
 ceret, à minoribus nūmis ad maiores paulatim pro-
 gressus, breui totam crumenam ita penitus exhaustit,
 vt sibi deinde ad cibum illo die capiendum ostiatim
 emendicare necesse fuerit. quam rem pauperes iidem
 mox cōspicati, & maxima quadam admiratione cor-
 repti, sanctum, sanctū illico exclamant. quibus plau-
 sibus vocibusq. nequaquam inflatus ipse, cum vno
 bonæ conscientie testimonio niteretur, Genuam in-
 de sine vlla cunctatione profectus est. Graue per id
 tempus inter Christianos Reges vigeat bellum; &
 præcipua quæque Cisalpinæ Gallia loca, vel Hispa-
 nicis, vel Gallicis præsidiis tenebantur: cumq. ob id
 ipsum valde infesta cædibus ac latrociniis itinera esse
 cōstaret; admonitus à bonis quibusdam viris Ignatius est,

tius est,

rius est, vt per occultos tramites à via regia declina-
 ret, ni cum ingenti vitæ periculo in manus militum
 vellet incidere. At ille, quem ardens odiũ sui, & amor
 imitandæ Christi patientiæ intrepidũ redderet, recta
 nihilominus ire perrexit. neque ita multum viæ pro-
 cesserat, cum ad oppidũ nescio quod in stationes cir-
 cumfidentium Hispanorum incurrit, qui tam peri-
 culoso ac suspicioso tempore exploratorem sine du-
 bio rati, comprehensum Ignatium, & in domunculã
 quamdam seductum, blande primum interrogant; deinde
 omni vestimento, & ipsis denique calceis fero-
 citer exuunt, singulas partes proterue simul & cu-
 riose pertractant, numquid ad obsessos vel nuntij,
 vel litterarum afferat, diligenter exquirũt. cum nihil
 eorum quæ putauerant, neque percunctando elice-
 rent, neq. perscrutando inuenirẽt; ira commoti, At-
 qui te Præfecto sistemus, inquit, & confessionem
 quam pertinaciter suppressis, exprimemus: cum ni-
 hil recusaret Ignatius, ac tantummodo peteret, vt
 sua se tunica tectum incedere paterentur; illi vero,
 ludibrii & ignominia causa brachatum per media
 castra, vulgo inspectante atq. irridente perducunt.
 quam ille tam insignem contumeliã excepit ac subiit
 alacer, cum aliis nominibus, tum præcipue quòd in-
 terea sibi species quædam est obiecta Christi Domi-
 ni, cum à Pilato per mediam urbem ad Herodis tri-
 bunalia missus esset, ab eo per summam iniuriam at-
 que indignitatem spreto & illuso; & vniuerso irridẽte
 ac sibilate populo, per hominum ora semel iterumq.
 traducti: cuius opprobrii se quoque factum esse vt-
 cumq. participẽ, mirifice lætabatur. Sed vbi ad Præ-
 fecti diuersoriũ appropinquauit, repentino quodam
 timore perfusus, cœpit subito cogitare apud se, quo-

D ij

nam

nam modo ipsum alloqueretur. Etenim Ignatius, quòd olim in regia, sermonis flosculos & verborum elegantiam nimium studiose captasset, ad eam vanitatem expiandam, consulto post conuersionem instituerat rudi & agresti sermone cum ipsis quoq. dynastis ac principibus agere; & quo magis vulgo contemneretur, omne liberalioris educationis & nobilitatis indicium studiose celare. Tum igitur subiit illius animum, expediret ne tali tempore quidpiam de suscepta seu tarditate, seu rusticitate deponere. Sed cum rem totam accuratius intués, ab humano timore profectam animaduertisset; vsqueadeo in semetipsum animo concitatus est, vt nulla habita ratione periculi, non modo mutata consuetudine ad orationis lenocinia non descendere, sed nullú prorsus neq. gestus, neque verborum honorem habere Præfecto decreuerit. Quæ res cuiquam fortasse temeritatis potius quàm consilij videatur esse: sed utiq. seruorum Dei, præsertim in ipso seruire pænitentia, facta vel dicta, ad communem sensum ac normam exigenda non sunt. Cum igitur corâ illo stetit, vt erat seminudus & squalidus, ne aperto quidem capite, oculos humi defigit. multa ac varia sciscitanti nullã omnino reddit vocem. tantum ad illam interrogationem, Es ne speculator? non esse, respondit; idq. ob eam causam, ne si nihil contra dixisset, silentio ipso, quod aiunt, rem affirmasse, & merito quæsitorem in suam perniciem efferasse videretur. Tum ille insanú ratus Ignatium, acriter milites increpat, quòd in conspectum suum, non bene cognita re, dementem adduxerint; & simul, Abigite hunc, inquit, liberumq. dimitte. qua reprehensione magis magisq. irritati, cum aduersus Ducem hiscere non auderent, sui doloris pœnas

pœnas ab innocente Ignatio repetūt. nec modo iurgia & probra certatim ingerere, sed etiam impetu facto, pugnis, cubitis, calcibus hominis latera faciemq. contundere, mirabiliter in ipso verberum dolore lætantis, quòd aliquid innoxio sibi ad Christi Domini exemplum perpeti contigisset. Cumq. verberando & conuitiando fessi denique destitissent, miseratus alius quidam miles excepit exanimem, ac fouit, ciboq. recreatum insequenti luce tutū abire permisit. Sed antequam Genuam accederet, rursus in statura Gallorum incidit, verum euentu admodum dispari, si quidem Dux, vt eum in Guipuzcoa natum audiuit, Vasco ipse eidem regioni finitimus, quasi popularē clemēter agnouit, ac benigne tractari à militibus iussum postridie dimisit incolumem. Inde cum Genuā peruenisset, Rodericum Portundum ibi offendit Cantabrum, Hispaniensi classi præpositum, in Ferdinandi quondam regia sibi notum; cuius beneficio dum Barcinonem traicitur, nihilo pacatiori vsus est mari, quàm terra paulo ante vsus fuerat. Etenim à piratis conspecta nauis, qui valida per eos dies classe infestum habebant mare Ligusticum, ingenti nauarum labore metuq. manus insectantium effugit.

Barcinone ad studia litterarum aggreditur.

CAP. XVI.

INterea Ignatium Hierosolymitana commoratione prohibitum, grauis coquebat cura, quid ageret, quod nam potissimum vitæ genus eligeret. ac multa secum agitāti venerat illi dudum in mentem, cœnobium aliquod ingredi maxime dissolutum, vt ibi, dum lapsam reli-

D iij gionis

gionis disciplinam, & verbo & exemplo conaretur ad veterū instituta redigere; & ceteris aliqua re prodesset, & ipse interea (quod necessario futurum videbat) ab iis qui restringi se nollent, multa pro Christi nomine pateretur. Sed incertus num id maxime ad Dei gloriam pertineret, quam videlicet vnā in omni actione spectare consueuerat; multa ac diligēti prece & ieiunio explorat numinis voluntatem: ac diu perplexus, in eam deniq. mētem sese diuinitus plane sensit impelli, vt sine dubitatione statueret, primum operam suam, qualis qualis esset, nequaquam intra vnus familiae cancellos includere: deinde, quo latius pateret vtilitas ac fructus animorum, eiusdem consilij ac propositi idoneos aliquot adlegere socios atque adiutores: postremo, vt sine hominum admiratione versari in adiuuandis hominibus posset, ad sancti Spiritus vnctionem, doctrinæ quoq. subsidium, ac litterarum cognitionē adiungere, præsertim quod ea commendatione facultatem etiam repetendæ atque obtinendæ Hierosolymitanæ prouinciæ (cuius illi cura viuebat in pectore) facile se ab Ecclesiasticis magistratibus aliquando impetraturum sperabat. Et quidem, quod ad litterarum studia pertinet, cum nondum intelligeret quàm illa sibi totum hominem fere vindicent, ratus posse interim se animis quoque adiuuandis vacare, Minorellam ad gregem illum suum reuerti decreuerat, vbi & sparsa in hominum mentibus pietatis virtutisque semina ad bonam frugem perducere, & Cisterciensis cuiusdam monachi, spectatæ sanctitatis ac doctrinæ viri, tum consuetudine perfrui, tum industria erudiri magnopere cupiebat. Sed cum illum, contra quàm putarat, demortuum reperisset, Barcinonem sibi studiorum idoneā

sedem

fedem putauit fore, propter eam maxime causam, quòd cum paupertatem perpetuo colere, nihilque ab domo sua & cognatis accipere decreuisset; in ea vrbe multos habebat spiritali necessitudine sibi cõiunctos: in iis Ardebalum quemdam peritum, vt locis ac temporibus illis, ludi magistrum; & Elisabetham Rosellam primariam feminam: quorum alter operam illi gratuitam in docendo, altera in quotidianos vsus quidquid opus esset benigne detulerat. Vt igitur Barcinonem reuertit, seq. Ardebalò dedit in disciplinam, repuerascere in gratiam Christi matura iam ætate vir (quippe tertiu circiter ac trigesimũ agebat annum) & elementarius propemodum fieri non erubuit. Ceterũ ad illa spinosa rudimenta grammaticæ capienda, ediscēdasq. verborum inflexiones & nominum, cum alia erant ei impedimento, tum illud præcipue, quòd animum ad rerum cælestiũ sensa concipienda longo iam vsu promptum & agilem, si amandi vocabulum, vel alia quæpiam eiusmodi vox admonuisset eorum, quæ pie ac religiose cogitare & commentari consueuerat, subito pæne abstractus à sensibus, in contemplationem diuinæ caritatis ac sempiternæ beatitudinis tota mente raperetur. Ex quo fiebat, non solum vt nihil noui mādare memorię posset, sed etiam vt si quid antea impressum esset, id ipsum concursu nouarum & præstantiorum imaginum illico deleretur. quam ipsam rem, quasi futura prælagiens, pro sua parte adiuuabat etiã vaser humani generis inimicus, eo maxime tempore crebra intelligentię lumina eidem offerens, & recondita patefaciens scripturæ sacræ mysteria. Quod ille cũ cerneret, cumq. adhibito sæpe conatu, euagationē hanc frustra cohibere tentasset; pro ea discretionē spiri-

D iiij tuum

tum quam diuturna exercitatione parauerat, facile sensit diaboli fraudem, sese à litterarum studio reuocare conantis. ac quo consilio Barcinonem sese contulerat, id ipsum labore ac diligentia consequi maiorem in modum exoptans, hanc inuit rationem eius abigēdæ molestiæ. Templum erat beatę Virginis, cui à Mari cognomen est, gymnasio proximum. in id templum fuis rite ad Deum, eādemq. Virginem precibus, Ardebalū pro amicitia accersit; rem illi totam, vt erat, exponit; deinde se ad pedes abijcit homini, etiam atq. etiam obtestans, ne ab incępto desistat; se vtique, modo sibi panis & aqua nō desit, in proximum biēnium, & eo amplius, si opus fuerit, ad scholas frequentē esse venturum, seduloq. daturum operam litteris; petere & rogare, vt ab se quotidie non minus quàm à ceteris pensum exigat; cessantē, quasi quemlibet vnum è grege puerorum, arbitrato suo & verbis & plagis accipiat. Miratus viri humilitatem ac probitatem Ardebalus, bonum animū iubet habere, suamq. illi operam denuo pollicetur. Atq. hac submissione victus deniq. dæmon abscessit, & importunis illustrationibus Dei beneficio recedentibus, operæ pretium Ignatius facere, & liberius in grammaticæ cognitione cępit excurrere. Interea discendi mirabiliter auido, & omnia studiorum compendia perquirenti, suasere nonnulli, ad pietatem videlicet cum elegantiore doctrina iungēdam, vt Erasmi Rotterodami, qui ea tempestate Latinitatis auctor idoneus habebatur, Enchiridion militis Christiani studio se perlegeret. quod ille facere cum cępisset, celeriter sensit ea lectione spiritus feruorem in se, quasi frigida superfusa, restingui: consultoq. per preces Deo ita librum illū abiecit, vt neq. in manus postea sumpse-

sumperit ipse, & multo post, Generalis creatus, omnia scriptoris illius opera in Societate I E S V legi vetuerit: non quo singula hæretico veneno infecta putaret; sed ne quis forte captus facetiis ac dicacitate viri, sensim, vt fit, ab incorruptis ad vitiosa descenderet. Nec tamen eo tempore Ignatius, quamquam studio litterarum adeo intentus, consueta caritatis officia & studium pænitentiae omisit. quinimo cum Barcinonem valètiore quàm inde abierat stomacho reuertisset, non ille quidem ad saccum rediit, neque orationi ita multum temporis tribuit; sed tamen vestitu admodum vili vsus est, & calceos ad ostentationem vitandam ita perforauit, vt soleis paulatim magis magisque discerptis, hieme iam sæuiente, nudis humi plantis incederet: atque etiam subseciuis operis, erepto è scholasticis exercitationibus tempore, institit pia passim colloquia serere; plebem infimam doctrinæ Christianæ præceptis imbueret; quosdam etiam spiritualibus exercitiis ad virtutem ac perfectionem informare. Quarum rerum admiratione permoti præ ceteris viri quattuor, sese ad Ignatij ductum atque institutum aggregarunt (quibus tamen, vt suo loco videbimus, in proposito constantia defuit) Callistus quidam, qui auctore Ignatio peregrinationem Hierosolymitanam nuper obierat; alterum Artiagam cognomento appellabāt; tertius fuit è Gotholaniæ proregis familia, nomine Cazeres; ad quos vltimo loco Ioannes adolescens, natione Gallus accessit. His ille sociis auctus; tametsi studiorum metam quàmprimū attingere optabat, quo liberius omnem curam atque operam in hominum salute consumeret; tamen quòd sibi nondum sat firma grammaticæ fundamenta iecisse videbatur, numquā adduci

adduci potuit, vt ab Ardeali disciplina discederet (quamuis ad superiores artes vulgo idoneus haberetur) quoad insignis quidam Theologiæ doctor, cui sese excutiendum examinandumque tradiderat, facto periculo, ad reliquorum sententiam accessit. Cuius auctoritatem & iudicium ne contemnere videretur, licet ipse sibi haud sane placeret, ad grauiora studia Complutum vna cum sociis abiit.

Eiusdem commoratio Complutensis.

C A P. XVII.

IBi cum ad publicum xenodochium suo more diuertisset; artium, vt appellant, curriculum iniiit non admodum felici successu: quippe qui eadem illa præpropere festinatione incitatus, nullo pæne seruatæ vel ordine vel discrimine disciplinæ, multa & varia vno eodemque tempore aggressus est; & in logicis terminos, quos appellant, in physicis Albertum, in Theologia, Magistrum sententiarum (qui maxime librum in Hispania terebantur) euoluere, & plures quotidie in scholis audire cœpit interpretes; quæ res in speciem vtilis & compendiaria, vel maximo ei in id ipsum quod properabat, impedimento fuit. Etenim, quod in rebus humanis fere fit, cum auide sequeretur omnia, nihil propemodum assequebatur, & ipsa varietas ac multitudo rerum, tum intelligentiæ tenebras, tum vero memoriæ perturbationem & confusionem afferebat. Ad hæc illud etiam accedebat incommodi, quòd in summa paupertate non solum ex emendicato viuebat ipse cum suis, ve-

tum

rum etiam aliorum inopiam ac difficultates, con-
quisitis vndique eleemosynis, magno labore & cor-
poris & animi subleuabat. Præterea, quod eius cur-
sum vel maxime retardauit in litteris, tanta cupidita-
te ardebat errantes animas ad bonam mentem atque
ad legem Euangelicam reuocâdi, vt se, quamuis alie-
no tum tempore, continere non posset quo minus
& in scholasticorum circulis de vera virtute ac pie-
tate sermones inijceret, & in triuuis pueros plebem-
que fidei Christianæ præceptionibus erudiret; &
omnium ordinum homines passim ad cultum Dei,
studiumque religionis, acri ac vehementi oratione
incitaret. Quibus adhortationibus commoti multi
cum ad sanitatem & officium redirent, & crebris al-
tisque suspiriis veram cordis contritionem ac pæ-
nitentiam testarétur; ab imperitis quibusdam Igna-
tius in suspicionem & crimen veneficij vocari est
cœptus; quasi homines oratione sua cardiacos red-
deret. Præterea cum insignes quædam in populo
repente morum ac vitæ mutationes existerent, &
maior in dies hominum concursus ad Ignatium fie-
ret; breui rem ad sacros Inquisitores Toletum per-
tulit rumor. Gliscebatur eo maxime tēpore apud Ger-
manos Lutheriana pestis, manabatque malum quo-
tidie latius. Quinetiam in Hispania ipsa, insani cona-
tus eorum qui sese Illuminatos ferebant, paulo ante
magistratuum diligentia oppressi fuerant. Quocirca
Quæsitores in omne eiusmodi contagionis pericu-
lum excubantes animo, atque ex hac hominum fre-
quētia & inusitato agendi genere veriti ne quod no-
uum incendium existeret, Complutum celeriter ad-
uolant, in Ignatij doctrinam ac mores diligenter
æque ac dissimulanter inquirunt. cum nihil neque
in dictis

in dictis

in dictis neque in factis à recta fide alienum inuenirent, Ignatium ne appellant quidem; tota re delegata Vicario Archiepiscopi, Ioanni Figheroæ, qui deinde Regio consilio præfuit, Toletum ipsi ad sua tribunalia reuertuntur. Neque ita multo post Vicarius ipse, magis vsurpandi iuris causa, quàm quòd rem vlla animaduersione dignam putaret, ad Ignatij diuersorium adit quiete, & pauca quædam ab eo percunctatus, ad extremum exponit, inquisitum in ipsius & sociorum vitam esse acriter, neque inuentum quidpiam vitiosum; proinde more suo animarum saluti operam darent, cum eo tamen, vt non vno eodemque omnes habitu incederent; ne tali tempore nouam aliquam sectam inducere viderentur. Natiui coloris lanea veste cuncti utebantur. iussit ille Ignatium & Artiagam nigro, Callistum & Cazerem rufo colore distingui, adolescentem Gallum nihil mutare. nec recusauit Ignatius, vt erat magistratibus apprime obediens. Interiecto deinde quatuor fere mensium spatio, cum nihil de instituta docendi ratione remitterent, nec persuadere sibi Vicarius posset, homines idiotas, in iis tractandis quæ ad Christianæ fidei dogmata pertinent, nusquam labi; rursus in eos clam institit quærere. sed cum nihilominus sana cuncta reperisset, rem totam sine vllò iudicij tumultu suppressit. Nec tamen ita multo post Vicarius idem tertiã in Ignatium quæstionem exercuit, quorundam calumniis ac suspicione compulsus. Confluebat ad nouum doctorem audiendum, vt diximus, populi turba promiscua. in iis feminæ duæ honesto loco natæ, grandis natu mater, & filia forma eleganti. hæ publicis Ignatij adhortationibus incitatæ, vt est sexus ad pietatem propensus, adco
exarsere,

exarsere, vt cuncta Hispaniæ valetudinaria peragra-
re, & in Christi Domini gratiam toto vitæ suæ tem-
pore pauperibus ministrare decreuerint. Hoc animi
propositum Ignatio cum aperuissent; dissuasit ille
magnopere cum alias ob causas, tum ne cuius oculos
animumque sollicitaret aspectus adolescentulæ; non
deesse Compluti pauperes, quos officij causa, si vel-
lent, inuiserent; posse etiam operam dare sacro Eu-
charistiæ ferculo prosequendo, & alia id genus obire
permulta, vtriusque sexus, alterius etiam ætati magis
congruentia. Quibus rationibus, & simul auctorida-
te viri deteritæ, cogitatam quidem illæ deposuere
prouinciam; verumtamen eadem agitata spiritus vi,
temperare sibi postea nequiuerunt, quominus in-
consulto atque inscio prorsus Ignatio, pedibus, ac
mendicantium specie aliud genus peregrinationis
longæ difficilisque susciperent. Giennium in Bætica
est vrbs, quam nonnulli Mentefam Oretanorum falso
putarunt, sacro Sudario in primis visenda, in quo
crucem sibimet baiulantis expressa Christi Domini
adoratur effigies. Ad id Sudarium venerandum, pe-
dibus, vt dictum est, paucis admodum consciis pro-
fectæ, duodecim ferme dierum itinere, cum in vrbe
non apparerent, admiratio primum affinium ac vici-
norum orta: deinde vbi à familiaribus cognitum est
peregrinantium habitu petiisse Giennium, varie pro
suo quisque sensu rem interpretari. nonnulli pro-
bare factum, plerique reprehendere, quòd eo loco
femina sine comitibus, nullo apparatu se in iter pe-
riculosum dedissent. Doctor vero Cirolius, cuius in-
tutela erant mulieres, auctorem eius consilij suspi-
catus Ignatium, vehementer excanduit, facinus in-
dignum exclamans, hominem externum & igno-
tum,

tum, in aliena patria suis concionibus cuncta miscere, & ipsas matresfamilias à cura domesticarum rerū auocare, nobiles vero puellas in pudicitiae discrimen adducere. Atque his querimoniis Vicarium perpulit, vt Ignatium in carcerem, misso repente viatore, conijceret. Erat aestiuum anni tempus, & satis laxa custodia. itaque ad eum totis iam illis finibus celebrem, vel spectandi, vel audiendi causa plurimi ventitabant. quibus ille securitate mirabili rum Christianae doctrinae rudimenta, tum etiam, vbi res exigeret, spiritualium exercitationum praecepta more suo tradebat. Georgius quidem Nauerus, insignis ea tempestate doctor, & magna apud Carolum Caesarem gratia, cum ad eum visendum accessisset; animi magnitudinem, & dicendi vim admiratus, vt primum ad suos domum reuertit, Hodierna die vidi Paulum (inquit) in vinculis. Iamque septimumdecimum diem ibi transegerat non solum innoxius, verum etiam prorsus ignarus cuius criminis nomine accerseretur; cum eius interrogandi gratia (multa quippe ad eum ab iniquis delata fuerant) Vicarius ipse cum scriba publico in carcerem venit. Ac primum (vt fit) variis quaestionibus versare in omnes partes Ignatij animum: deinde, quoniam regis prohibiti edictis, tamen Hispania fere tota, ementito corporis habitu cultuque Iudaei multi versantur, maleficum genus hominum, & valde Christianis inimicum; sciscitatur ex eo Vicarius, obseruet ne Sabbata. cui ille, Vtique, in honorem beatæ Mariæ virginis (inquit.) nam ceteroquin & Iudaicos ritus ignoro, & vero Iudaeum patria mea fert nullum. Postremo, nostin, ait, mulieres quasdam duas, matrem & filiam? Cum Ignatius annuisset, Numquid auctor illis fuisti (adiungit)

iungit) peregrinandi Giennium? Nihil vero minus, ait Ignatius: quinimmo credas mihi iurato velim, eiusmodi concursationes & itinera in vniuersum vtrique dissuasisse me; & si profectæ sunt, me ignaro, atque adeo inuito profectas. Tum hilari vultu Vicarius, humeros Ignatij leniter apprehendens, Atqui ob id ipsum, inquit, in custodiam te scito fuisse coniectum. His ita peractis, ac tota serie quæstionis perscribam in commentarios relata, Vicarius abiit. Interea peregrinatione confecta, secundo & quadragesimo denique die mulieres reuertuntur. è quibus Ignatij innocentia clare perspecta, venit in carcerem scriba, & Vicarij sententiam Ignatio recitat: qua primum iubebatur ipse cum sociis ceterorum scholasticorum habitu incedere; deinde quadriennij præfiniebatur spatium sacræ Theologiæ cognoscendæ, ante quod exactum spatium, de fidei Christianæ mysteriis ad populum verba ne facerent. Quibus auditis, quod ad habitum pertinet, nihil sane recusabat Ignatius, dummodo in id ipsum egenti sibi necessaria præberentur: illam vero temporis finitionem ægre admodum tulit, quòd ea re sibi viam ad procurandam animorum salutem obstrui cerneret. Itaque sine vlla dubitatione Salmaticam ad sua prosequenda studia migrare constituit, cum septimum non amplius mensem Compluti moratus, inter eas ipsas difficultates & occupationes, non nihil tamen è logicis, physicisque, & ex ipsis Theologiæ fontibus degustasset. Sed interim, ad gloriam Dei, ne quid in doctrina moribusque suis resideret infamiæ, Toleranum Archiepiscopum (cuius in diœcesi Complutum est) sibi ex itinere adeundum, totamque ei rem gestam, & omnem consiliorum suorum rationem explicandam

dam existimauit. Is erat Alfonso Fonseca, morabaturque eo tempore Pintia. à quo benigne acceptus, animatusque ad cœpta strenue promouenda, nec non instructus viatico, Salmanticam venit, quo comites iam ante præcesserant. quorum ille diuersorium ignorans, primum omnium sacram ædem ingreditur, vbi orantem conspicata pia quædam mulier, instinctu videlicet numinis, vltro ad eum accessit, & sciscitata nomen, ad socios iam sibi notos læta perduxit. Verum Ignatio ne Salmanticæ quidē quieto esse diutius licuit. Cum enim quod supererat à studiis otij, in cohortandis ad virtutem ac pietatem & priuatim & publice non modo plebeiis, verum etiam principibus viris infunderet; neque vero, adiuuante Domino, frustra operam collocaret; omnium in se oculos repente conuertit, urbemque totam celeriter eius nominis fama persuasit. Erat omnino inusitata res, & ipsa nouitate valde mirabilis; laicos homines, & externa re nulla differentes à ceteris (etenim eos Figheroa suo sumptu Compluti scholasticorum vestimentis ornauerat) Apostolico ac pastoralis propemodū munere fungi palam, & sacerdotes ipsos ad partes suas rite obeundas accendere. Et cum eiusmodi vitæ genus valde probarent, suspicerentque permulti; tum vero non deerāt qui totam rem secus interpretarentur, ac diligentius cautiusque examinandā putarent. In iis Dominicani fratres è diui Stephani præclaro cœnobio, quamquam eorū pro potestate non erat eiusmodi quæstio, tamen, quo erāt caritatis ardore, sat suum rati, quod communē ad rem totius Ecclesiæ pertineret; Ignatiū noscere, spiritūque ipsius, & doctrinæ genus, & vitæ institutum expendere omnino constituunt. Interim ignarus huiusce consilij

filiij Ignatius confessorium ex ipso cœnobio sibi delegerat. Is igitur confessorius aduenam iussu Vicarij (nam Prior, seu cœnobiarcha tum aberat) in proximum Dominicum diem ad prandium inuitat; nec renuenti, Fac (inquit) paratus accedas: quærenda ex te non pauca. Ac nihilominus, vbi dies aduenit, sine cunctatione promissa fecit Ignatius. Exceptus est cū vno è comitibus Callisto, comiter. Sublatis deinde mensis, vtrumque Vicarius cum eodem confessorio, & alio è fratribus in facellum quoddam seducit. cōfident omnes. Tum blando vultu Vicarius Ignatiū intuens, gaudere se admodum inquit, ac valde probare, quòd ille cum socijs Apostolicum in morem peregrinando populos doceat, atq. ad cultum Dei, ac studium pietatis impellat. verumtamen auere se nosse quibus maxime litteris operam dederint. Cū id quod erat, Ignatius, minime doctos fateretur esse: Quid igitur, inquit, doctrinæ ac rerum expertes, cōciones de rebus diuinis habetis? Nos vero nequam concionamur, ait Ignatius; verum de virtutis pulchritudine, de vitij fœditate, cū occasio sese dat, familiariter & ex æquo loco differimus, atque homines ad odium peccatorum, amoremque probitatis hortamur. Ad ea Vicarius: Sed vtrique de virtutibus vitijque sine liberalium artium cognitione disputari non potest, vel à magistris & libris accepta, vel infusa diuinitus: vos vero neque litteris, neque doctoribus operam dedistis, vt ipsi fatemini: restat igitur vt à Spiritu sancto vobis hæc tradita sint. atqui hoc ipsum est de Spiritu sancto, quod maxime quærimus. Tum Ignatius vt peti se vidit repentino dilemmate, cum aliquantulum substitisset, De his, inquit, hæctenus. Cum nihilominus instaret ille, ac

E Spiritus

Spiritus sancti verbo hominem vrgeret; oppressus Ignatius tam perseueranti interrogatione, in eodem tamen gradu constantiæ perstitit, seq. nihil præterea responsurum affirmavit, nisi quibus legitime interrogandi ius esset. Quo loco Vicarius: Ita ne vero inquit. Cum nouæ impostorum sectæ quotidie pululent, & in errorem ac fraudem ita multos inducât; vos in reddenda vestræ doctrinæ ratione tergiuersamini? Atqui efficiam vt omnino reddatis. Triduû deinde intra sacros cœnobij fines detinentur, atque humanissime tractantur à Fratribus. Eo spatio exacto, ecce tibi à Baccalauero Fria, Vicario Salmanticensis Episcopi, notarius ambos perducit in carcerem, includitq. separato à reliqua reorum turba cœclau, mirum in modum squalido, ac peruetusto, odorisq. teterrimi; cuius tectum mediû stipes ligneus fulciebat, ac stipiti ferrea catena erat affixa do drantium longitudine circiter nouem, bifida ad extremû serie. huic ergo catenæ altero vtrumq. pede adstringunt, sic, vt nusquam alter sine altero progredi, aut loco pæne mouere se posset. Igitur tota ea nocte per summum corporis incommodum nulla capta quiete, in hymnis & canticis perstitere. postridie, vt per urbem vulgata res est, continuo boni viri complures cum stragulis, culcitrisque, & ciborum apparatu adfuerunt, quorû benignitate recreatus Ignatius, ac paulo clementius haberi deinde in ea custodia cœptus est. Ita que, vt ante Cœpluti, sic eo tẽpore concursus ingens hominû ad eum fieri, ad quos ille admirabili tranquillitate, de contẽptu rerum humanarû, de futuro extremo iudicio, deque sempiternis præmijs atque supplicijs differebat. In ijs Francisco Mendozæ (qui postea S. R. E. Cardinalis & Episcopus Bur-

pus Bur-

pus Burgensis est mortuus) miseranti casum ipsius,
 & amice ex eo quærenti, grauiterne ferret custodiã
 & vincula: Tantum ne malum tibi videtur esse car-
 cer? inquit Ignatius. atqui, scito, vrbe Salmantica to-
 ta non ita multas esse compedes, manicasve, quin e-
 go plures Christi Domini causa vehemèter exoptẽ.
 Interea Baccalaureus Frias ad carcerẽ accedit, Igna-
 tium & Callistum diuersos interrogat, ac varijs per-
 cõtationibus, quales haberi à iudicibus solèt, vtriuf-
 que sensus & animum diligenter explorat. Cum illi
 congruentia responderent, nec modo sibi, sed etiam
 inter semire constarent, denique librum Exercitio-
 rum, de quo inaudierat, poscit: nec recusat Ignatius;
 quinetiam sibi præterea esse tres in eadem vrbe so-
 cios aperit, editq. diuersorij nomen ac notas, qui-
 bus inueniri sine errore possint. neq. vero superse-
 dit ille missis licetoribus eos in carcerem tradere in-
 feriolem; ne quod ijs colloquium cum Ignatio, neu
 qua cõmunicatio consiliorum esset. Post hæc, abla-
 tum Exercitiorum librũ & ipsemet accurate perle-
 git, & examinandum præterea tradidit tribus Theo-
 logiæ doctoribus: qui dum singula diligenter expẽ-
 dunt, accidit interea res ad innocentiam Ignatij &
 sociorum declarandam non leuis momenti. Cum
 enim ceteri, qui in vinculis tenebãtur, per negligẽ-
 tiam custodũ effracto carcere omnes repente dila-
 ppi essent; Ignatius comitesq. soli in summa fugiẽdi
 licẽtia postridie ibidem inuẽti sunt, & cunctis admĩ-
 rãtib; approbãtib;que, cõfestim in amplã domũ
 & commodam inde magistratuũ iussu traducti. Ci-
 tatus præterea Ignatius ad Baccalaureũ & reliquos
 libri sui recognitores, cũ & de Exercitiorum ratio-
 ne, & de præcipuis fidei Christianæ mysterijs multa

ex eo quærentur, paucis ac demisse præfatus, neque se vacasse admodum litteris; & quæcumque sentiret, diceretve, Ecclesiastico iudicio & censuræ cuncta submittere; ad singulas quæstiones de sanctissima Trinitate, de incarnatione Domini, de sacramento Eucharistiæ, aliasque complures ita respondit, ut iudices ipsi pæne obstupescerent. Præterea è iure canonico proponitur ei difficilis quidam nodus, quem ipse, cum item responsa Doctorum se ignorare dixisset, illico soluit egregie. Postremo iussus primum Decalogi præceptum, uti consueverat ad populum, sic ibidem repente explicare; in eam sententiam usque adeo varie & copiose dixit, ut omnem illis præterea interrogandi cupiditatem exemerit. His rebus ita peractis, cum dies vinculorum esset secundus iam & vigesimus, una cum socijs euocatur ad iudicium sententiam audiendam. cuius erat summa, innoxios eos, & ab omni hæretica labe intactos videri, ac proinde posse arbitrato suo in adiuuandos homines ac plebem erudiendam incumbere; tantum ne intra quadriennium in Theologiæ studio exactum, quæ cogitatio letali, quæ veniali crimine teneretur (qui locus in toto pæne iure Pontificio ac Theologia difficillimus est) auderent ipsi per se definire, atque statuerent: id autem propterea quod in Exercitiorum libro signa quædam tradita viderant iudices ad peccata capitalia à venialibus dignoscenda: quæ tamen quod nihil continerent à recta fide alienum, nominatim improbare non audebant. Recitata sententia, cum honorifice tractatum ab se Ignatium putarent iudices; ille vero suis rebus è conscientia apprimè confidens, vehementer indoluit, ab ijs quos veræ & Catholicæ fidei tutores ac præfides agnoscebat, nullo in

lo in suis neq. dictis, neq. scriptis deprehenso vitio, tamen in re tanta tamq. necessaria sibi silentium imponi; atque iter ad excolendos ac pro viribus adiuuandos homines impediri. Quæ ipsa res inclinatum iam ante animum eius impulit, vti fatius iudicaret ex hisce difficultatibus quas in Hispania obijci sibi subinde videbat, ad scholas Parisienses in Galliam vltro sese transferre: vbi tum ob suam nouitatem, & eius linguæ inscitiam sibi minus interim negotij putabat fore, tum propter illius academiæ celebritatem atq. frequentiam, non defuturos deinde quos ad suum institutum, atque ad Apostolica vestigia sectanda perliceret.

Lutetiam proficiscitur. CAP. XVIII.

ET quoniam ad iter adeo longinquum & anceps, non idem erat socijs animus; atq. etiam, vt maxime incolumes eo peruenissent, incertum erat, apud ignotas nationes quam copiam in studijs litterarum degendi essent habituri; communicato cū ijs consilio statuit Ignatius antecedere solus ipse Lutetiam: & si quidem res facultatem habitura videretur, vt eos ibidē alere posset, ipsos euocare per litteras; sin minus, tota de re facere certiores; vt quāquam diuersis locis, eadē tamen coniunctione animorum, emenso interim philosophiæ ac Theologiæ curriculo, intermissam ad tempus consuetudinem Deo volente deinde repeterent. Rebus igitur ita compositis, quamquam è præcipua Salmanticensi nobilitate multis ægre ferentibus, ac maiorem in modum renitentibus, vigesimo circiter die quàm è custodia exierat, in viam se

E iij

dedis

dedit Ignatius, onustum libris a sellum præ se agens; ac Barcinonem deuenit. Hic vero, vt inter veteres amicos ac familiares, omni ope certandum illi fuit, vt se à lacrymis atq. à complexu carorum auelleret etiam atque etiam deprecantium, ne patriam cum externa regione mutaret, neu se tali tempore in manifestum vitæ periculum vltro dmitteret. Vigebat adhuc bellum inter Hispanos Gallosque; & circa regni vtriusque præcipue limites infesta latrocinij. loca, & recentes multorum cædes ad metum proponebantur. Sed ille nec terrore, nec precibus suscepto consilio demoueri se passus, certe illud recusare non potuit, quominus tum ad sumptus itineris, tum ad necessaria Parisijs cõparanda, nummorum aliquid partim in numerato, partim in nominibus ab Elisabetha Rosella, & alijs quibusdam amicis acciperet. Quibus ille subsidijs, ac præcipue diuinæ bonitatis ope munitus, hieme summa, pedibus, vt solebat, nullo duce vel comite inde profectus est sub initium anni M. DXXVIII. cumq. Ianuarium rotum in itinere posuisset, Februarii mense Lutetiã sospes introijt. Ibi, quod ad studia pertinet, respiciens perexiguam præteriti tẽporis fructum, rationibus suis accurate subductis, ad Dei gloriã statuit in literas toto pectore incũbere. cumq. experiendo iam cognouisset, eam esse humanæ mentis imbecillitatem, vt in plura vno eodemq. tempore vix atq. egre sufficiat, damnata priore festinatione, post hac, cõpendijs omissis, regia via procedere, & studiorum suorum nouum initium ordiri decreuit. Igitur ad Mõtis acuti collegium itare quotidie, ibiq. inter procacium puerorum greges, matura iam ætate vir, grammaticæ rudimẽta repetere nõ dedignatus est. Simul etiam

etiam de stato precationis tēpore, & vexatione corpusculi, quo plus otij ac viriū studio superesset, multū imminuit, sic tamē, vt illa præcipue tria numquā omiserit: primū, vt quotidie sacrificio Missæ religiose interesset: alterū, vt octauo quoq. die post Pænitentiæ Sacramentū cęlesti pane sese reficeret: extremū, vt bis quotidie sua eius diei dicta, facta, cogitata quā diligētissime recognosceret; conferēsque, hodiernum cum hesternio die, hebdomadā cum hebdomada, mensēque, cū mense; suos in spiritu vel progressus, vel regressus perquā accurate exploraret atque perpēderet. Procuratiōne quoque alienę salutis, & institutā consuetudinē agēdi cum proximis, tantisper dū litteris, ac præsertim philosophię vacaret, aliqua ex parte remisit, nūquam tamen omnino deposuit.

Extrema inopia incommoda superat.

CAP. XIX.

IAM vero, satis vsu ipso edoctus, quātum detrimentum studijs afferat mendicitas, & cura tolerandæ in singulos dies vitæ; & nihilominus optās Christi Domini & Apostolorum exemplo nihil prorsus in hoc sæculo possidere; piorum benignitate ac facultatibus totā rem ita moderari cōstituit, vt neque, in diem, vt antea, precario victitaret, & nihil idcirco de volūtarię paupertatis proposito meritoque deperderet. Sed ea res primis utique mēsis minime cessit illi ē sentētia. Cū enim sese in Hispanorū aliquot contuberniū cōtulisset, qui plurimi Parisijs ipso belli tēpore versabatur, & exactā ē syngrapha Barcinonēsi pecuniā cuiusdā ex eadem natione custodiendā dedisset, eam ille

E iij

clam

clam suos in vsus non optima fide conuertit; cumq; postea reddendo non esset, reliquis iam nummis insumptis Ignatius, & à locupletibus amicis, quorum ope adiuuari posset, longo interuallo disiunctus, tanta subito rerum omnium inopia oppressus est, vt ei cibum ostiatim quæritare quotidie, & in hospitalē sancti Iacobi domum, infimis precibus exorato eius loci præfecto, demigrare necesse fuerit graui sane incommodo. Quippe Lutetia Parisiorum, vrbs in primis Europæ totius & magnitudine & celebritate visenda, trifariam est diuisa. partem vnā, quam Sequana fluuius insulam efficit, regia vetere, foro, & tribunalibus nobilem, vulgo Ciuitatem appellant. altera, quæ nouam regiam continet, Oppidum dicitur. tertia pars, iam inde à Carolo magno dicata Musis, Vniuersitas nominatur. in hac, præter ceterā incolarum turbam, scholastici maxime inhabitant; ac numerantur ibi collegia permulta libero aditu, cum suis vnumquodq; liberalium artium discipulis & doctoribus, & præfecto collegij, quem Prætorium vocant. Igitur ex ea vicinitate in sancti Iacobi hospitium, quod procul inde est in suburbio, extrema necessitate compulsus Ignatius, in tanto locorū interuallo, cum alijs afflictabatur incommodis, tum vero quòd cum ante lucem in academia inciperent scholæ, nec nisi nocte desinerent; ipse, illius hospitij legibus, nec mane ante solis ortum egredi poterat, & vespere ante occasum regredi cogebatur, sic, vt inter eundem & redeundum, quamuis industrio ac vigilantissimo discipulo multum & de magistri dictatis, & de tota scholarum exercitatione deperiret. Cui tanto detrimento cum in præsentia nullum aliud remedium occurreret, consilium cœpit more scholasticorum

sticorum egentium ea conditione locandi operam suam alicui ex academiae Primarijs, doctoribusve; ut quod sibi à rebus domesticis otij superesset, id totum in scholastica disciplina, studijsq. doctrinae consumeret. Sed magis magisque probante Deo constantiam & patientiam viri, conditionem eiusmodi, quamvis magna adhibita diligentia, nactus est nullam. Itaque deiectus hac spe, cum id ærumnosæ vitæ genus aliquandiu tolerasset; & quos in Hispania reliquerat socios, de statu rerum suarum per litteras monuisset, hortatus ut ibidem ex cōdicto curriculum studiorum absoluerent; rationem iniit multo commodiorem, ut indictis vacationum ferijs, in Belgium, atq. interdum etiam in Angliam siue Britanniam, ad Hispanos negotiatores excurreret: quorū benignitate cum facile obtinuisset annuam pecuniæ summam Lutetiæ toto studiorum tempore certis pensionibus exigendam, commodius multo cœpit in liberalium disciplinarum cognitione versari. Cumque octo decim fere menses Latinæ linguæ tribuisset in Montis acuti collegio, in collegium cui à sancta Barbara nomē est, ad philosophiæ studia transijt alacritate mirabili: ac primum occurrentes denuo rerum cælestium importunas imagines, quamquam eximia cum animi delectatione cōiunctas, eadem spiritus constantia, qua superiores illas, iterum ab se reiecit ac repulit; deinde magistris attente audiendis, multa ac diligenti eorum quæ audierat commentatione, quotidianis deniq. gymnasij exercitationibus, triennio & mensibus sex (quod spatium temporis curriculo philosophiæ in academia illa tribuitur) ita profecit, ut honorifico magistri iudicio ac testimonio (is erat Ioānes Penna philosophus

lofophus) post confueta certamina, ritu folēni, laurea, ceterisq. doctrinę inſignibus decoratus fit. Poſt hæc in cœnobij Dominicani gymnaſio ſacrã Theologia aggreſſus eſt, ingēti ſane labore & induſtria, cū præter ceteras lucubrations, hieme ſæuiente, quotidie mane ante lucem ad ſcholas, quæ illa circiter hora ibi habebantur, accederet. atq. ex eo ſtudio tantum Deo adiuuante percepit, quod ſatis eſſet ad fidei doctrinæq. ſuæ rationē, ſine ſuſpicionē vlla nouitatis, ex Patrū decretis atq. auctoritate reddendã.

Varie propter Chriſtum exercetur.

CAP. XX.

NEQVE vero, quamuis interim à plebis catecheſi atq. à publicis actionibus abſtineret, idcirco tamen, quoad per ſcholas licitum eſt, ab adiungendis ad Chriſtum hominibus, animã diſq. ad ſtadium veræ laudis & gloriæ deſtitit. qua propter multi nec infimæ ſortis viri, priuatis ipſius colloquijs ac monitis incitati, partim caſtigato vetere luxu, Chriſtianæ diſciplinæ ſeueritatem induerūt; partim etiam ſolēni voto varia religioſorum inſtituta profeſſi ſunt; partim deniq. ingenti academiæ totius admiratione, in Chriſti gratiam pecunia egentibus diſtributa; pauperem vitam agere, atq. adeo ad conculcandum penitus omnem ſæculi faſtum, & expianda ſuperbiæ crimina, palam per vicos & compita manum ad ſtipem ipſi porrigere, victumq. palam emendicare cœperunt. quos tamen amici, rem indigne ferentes, cum neq. precibus neq. minis à propoſito reuocare valuiffēt, facta manu deniq. ab hoſpitali domo ſancti Iacobi
quo

quo sese contulerāt, vi armisq. in pristinū academię diuersorium ad sua prosequēda studia retraxerunt. Ignatius vero tātam eiusmodi rerū inuidiam subiit, vt præter ceteras iniurias & maledicta, falsis etiam criminationibus ad sacrum Inquisitorem semel iterumq. delatus sit. Is erat ea tempestate Matthæus Ori, ex Dominicana familia Theologiæ magister, tū eruditione, tum probitate cōspicuus; qui accusatorū fraude cōperta, Ignatium nō absoluit modo, sed etiam miris ornauit laudibus, ipsumq. Exercitiorū librum, qui præcipue in suspiciōē crimenq. vocabatur, tantū abfuit vt damnaret, vt sibi etiam eiusdē exemplū Ignatij permissu desumpserit. præterea ab solutionis ac sententiæ formulā, publici scribæ chirographo & signo munitam, quam cōtra iniquorū calumnias, quando cumq. opus esset, proferret, tametsi minus gratū id potentibus quibusdā viris fore videbat, Ignatio petenti concessit. Neq. vero pro Christi nomine solū hac falsæ accusationis procella defunctus Ignatius est; sed eorum ipsorū opera, qui illum deinde vel maxime dilexerunt, virgarū quoq. publice periculum adiit. Mos est Parisijs in scholasticos improbos ac feditiosos, ad sanciedam academiæ disciplinam, hunc fere in modum animaduertere. Dissimulato consilio, ad condictam diem in aulam collegij, Primarius magistriq. nodosa instructi virga conueniunt: comprehesumq. repente noxiū, & in medio confessu nudatum, certo plagarum numero singuli afficiunt. Id supplicij genus Lutetię tū ad sensum corporis peracerbum est, tum vero ad ignominia ac dedecus longe turpissimū, deq. ipsius loci nomine aula vulgo appellatur. Hūc igitur cruciatum ac notam maleficis constitutam, Ignatio in-

fonti,

fonti, quòd condiscipulos festis præcipue diebus à schola ad oratorium & sacra mysteria confessionis altarisq. traduceret, vehementer iratus magister ipse Ioannes Penna parauerat, Iacobo Gouea Lusitano collegij Primario in suam sententiã facile adducto, quippe qui iam ante priuatim erat infensus Ignatio, quòd familiarem quemdam suum, Amatorem nomine, seuerioris vitæ præceptionibus imbuisset, atque (vt pietatem fere interpretantur homines) infatuasset abductum à curis inanibus, & iucundo conuictu amicorum, atque à pristina consuetudine. Vt igitur dicta supplicio dies illuxit; aduentans iam ad scholas, ab amico fideli mature monetur Ignatius, ne intra collegij septa vtiq. illo die inferat pedem; concitatos in eum esse omnium animos; pœnas aulae daturum extemplo, ni caueat. Ad cuius rei nuntiũ ancipiti deliberatione distractus Ignatius, quòd & pro Christi nomine verbera & contumelias perpeti mirifice optabat, & supplicij apud homines adeo turpis infamia, metuebat ne cõplures è iuuentute, ipsius opera iam ad meliora conuersos, nec dũ in bono stabiles, à sua consuetudine atq. auctoritate auocaret, iterq. sibi ad alios etiam deinceps Christo lucrificandos abrumperet; totam rem ad ipsius Gouea arbitrium, iudiciumq. reijcere statuit: quod ille re cognita decreuisset, id ex diuina maxime gloria & voluntate futurum; neq. de eiusmodi sententia vllis amici denũtiationibus precibusve demoueri se passus, quamquam horrenti pœnae imminentis acerbiter, & renitenti carni vim fortiter intulit: ingressusq. collegium, & recta Goueam petens nõdum è cubiculo egressum, placido ac sereno vultu, » & altam animi pacem ac securitatem indicante: Si
mea

» meæ mihi (inquit) existimationis & incolumitatis,
» quàm diuinæ gloriæ, salutisq. animorum cura prior
» esset ac potior, nequaquam hodierno die pedem in-
» tra fines huiusce collegij posuissem. neq. enim ante
» quam huc venire, ignarus eram Gouea, quantum
» è vestra omnium indignatione dedecoris, quàm a-
» cerba tormenta me maneant. Sed quoniam nihil
» omnino mihi vel ad meritum optabilius, vel ad ve-
» ram dignitatem præclarius duco, quàm Christi Do-
» mini causa, tam grauiam tamq. multa pro me perfun-
» cti, vicissim probra, plagas, mortem deniq. perpeti;
» idcirco nimirum ad scholas accessi, & vltro memet
» in tantum & corporis & famæ discrimen obieci.
» Verum enim vero mihi nõ modo quid votis meis ac
» desiderio, sed etiam quid proximorũ rationibus, &
» sempiternæ saluti conducatur, caritatis lege confide-
» randum est. Multos habeo adolescentes Dei bene-
» ficio nuper è cæno flagitiorum emerfos, ac vix dum
» auulsos ab improborum pestilenti consortio. hos
» ego vereor, ne si me in tam honesto cõuentu publi-
» ce vapulasse constiterit, à meo sermone congressuq.
» protinus auocet infamiæ metus; ac proinde, vt sunt
» flexibiles hominum voluntates, ad eadem illa saxa,
» quibus paulo ante adhæserant, ingenti dæmonum
» gaudio, & feruor ætatis, & prauæ consuetudinis æ-
» stus abripiat. Simul etiam (verum vt fatear) tui me
» Gouea, doctorisq. mei Pennæ me miseret, qui Chri-
» stianam pietatem ac fidem sacramento professi, ce-
» terisq. ad exemplum iustitiæ virtutisq. præpositi;
» Christi famulum, Christi causam agentem adeo a-
» cerbe insectamini. & qui, qua pœna lex affici iubet
» eos qui scholasticos deprauare, magistris illudere,
» seditiones conflare voluerint; eadem dignum iudi-
» catis

»catis eum, qui iuuentutem à vitijs, doctores à iur-
 »gijs, academiam à tumultibus vindicare conatur,
 »quæ quoniam mecum ipse reputans, non leuis mo-
 »menti ducebam esse, quamquam cupidus inimico-
 »rum odij vel meo sanguine explendi; tamē pro no-
 »stra necessitudine deesse nolui, quominus eadem ti-
 »bi quoque, integra etiamnum re, considerata pro-
 »ponerē. Mihi, vt dixi, pro Christi nomine vexari ac
 »torqueri optatissimū est: iamq. si videtur, sponte ad
 »patibulum pergo. tu, Lutetiæ Parisiorum, à sanctæ
 »Barbaræ collegio, in eiusmodi causa tale documen-
 »tum vel pietatis vel æquitatis dari an expediat, pro
 »tua sapientia ac religione constitue. Vix dum Igna-
 »tius dixerat, cum Gouea, vir & ni concitaretur a-
 »liunde, suo pte mitis ingenio, & tum instinctu di-
 »uino valde compunctus; illico cœpta damnauit, ac
 »maiores in modum detestatus est; apprehensumq.
 »amicissime Ignatium deduxit in aulam, quo iam
 »collegæ cum reliqua turba parati conuenerant. Ibi
 »silentio indicto, repente contra omnium expecta-
 »tionem de Ignatij laudibus orationem instituit; vi-
 »ri fortitudinem, innocentiam, caritatem extollens;
 »seipsum, & ceteros qui innoxio periculum struxe-
 »rant, vehementer accusans. quam in sententiâ cum
 »multa dolenter grauiusque dixisset, ad extremum
 »obortis lacrymis, ad Ignatij genua procidit, preca-
 »tusque delicti veniam, & apud ceteros illum in ad-
 »mirationē gratiamq. restituit, & ipse in omni dein-
 »de vita Ignatium & socios præcipuo amore studio-
 »que complexus est.

De socijs

De socijs ad Ignatium adiunctis.

CAP. XXI.

ASC E igitur, aliasq. eiusmodi infectationes atque pericula Ignatius Christi causa cōtraxit. attamen idem plurimorū quoq. sibi gratiam ac beneuolētiam optimis artibus peperit. Fuit enim in illo, præter diuinitus infusa charismata, mirum etiam atq. efficax ingenium & studium ad animos hominum demerendos. In principum amicitias opportune insinuare sese, eademq. obsequio & submissione tueri; pares facilitate ac suauitate morum allicere; inferioribus & egētib, auctoritate, opera, necnon è suis angustijs etiā pecunia præsto esse; morbo aliquo laborantes vel cum valetudinis & contagionis periculo adire, solariq. amantissime; eorum quibus cum viueret, agerere, vel difficultatem naturæ, & arrogantiam perpeti; vel ineptias ac stultitiam, quoad ita res ferret, exorbere dissimulatione mirabili; ad aliorum arbitrium ac voluntatem, quibuscumque rebus honeste posset, semper accōmodare se ac flectere; omnibus deniq. in Christi gratiā omnia fieri: vbi penitus in hominū sensus ac volūtates irrepsert, tum demum officijs ac beneuolentia comprehēsos occupatosq. pro suo quemq. captu, sensim & caute progrediens, Christianæ religionis & officij præceptionibus excolebat. Atq. his ferme artibus, & simul sanctimonix ac frugalitatis exēplo, multos, vt diximus, à turpi ac flagitiosa vita nō modo ad sobrietatē & continentiā, sed etiam ad contēptum rerū mortaliū, atq. ad salutaria cōsilia Christi cōuertit. Complures præterea hereticos, grassante iam tum peste Lutheriana,

tempe-

tempestiuus disputationibus monitisq. conuictos, ad sacra Quæstorum tribunalia volentes adduxit; & cum sancta Romana Ecclesia in gratiam secreta abiuratione restituit. Iam vero, quod ei vel in primis propositum initio fuerat, vt aliquos ingenio doctrinaq. præstantes, ad suum institutum ac vitæ rationem aggregaret; in idipsum per Theologiæ maxime tempus incubuit; adiunxitq. sibi, Deo bene iuuante, iuuenes nouem ex academia vniuersa lectissimos. quorum primus fuit Petrus Faber Allobrox, pago Villareto Gebennensis diœcesis humili natus loco, sed egregie pius, quippe qui duodecimo ætatis anno per summum sanctimonix studium virginitatem Deo vouerat; idemq. ad litteras à vita pastoralis traductus, tantum ingenio industriaq. profecerat, vt eum in locis Aristotelis difficilioribus magister ipse Penna consuleret. Hunc igitur Ignatius & studiorum & contubernij communione sibi coniunctum; licet socium gloriosi operis ipso initio destinasset, non tamen continuo illi rem aperuit, neq. ad tantam perfectionem impellere confestim aggressus est. sed conscientiam excutere, & in se ipsum quotidie diligenter inquirere primū edocuit, deinde ad totius antea vitæ noxas per sacrā confessionem expiandas adduxit. postremo, cum iā philosophiæ curriculum exegisset, spiritualibus exercitationibus perpoliuit; adeo propensum ad penitentiam, tantoq. animi ardore succensum, vt hieme summa, concretum glacie flumen Sequanam plaustris impune prementibus, in separata Iacobæi vicidomuncula propositas meditationes, & quidem insidens niui sub dio peregerit, sexq. ipsos dies omni prorsus cibo potuq. abstinuerit, inediā lōgius utiq.

protra-

protracturus, nisi eum, re animaduersa, consultoque suppliciter Deo vetuisset Ignatius. & sane respondit operi fructus. Cum enim antea in eligendo certo vitæ genere Faber mira animi solitudine, variisque scrupulorum molestiis adeo torqueretur, vt præ nimio angore sese in anias abdere solitudines, ibiq. radicibus herbarum victitare pæne decerneret; ex hac spiritali exercitatione vocari se vna cum Ignatio ad animorum subsidium non dubie sentiens, tantam est pacem ac tranquillitatem conscientiaë consecutus, vt ex vehementissima tamquam agitatione ac salo, placidum tutumq. portum se deniq. nactum esse profiteretur. Ex eodem contubernio Franciscus quoque Xauerius nobilis Cantaber, idemq. non vulgari eruditione, quippe qui laurea magistrali donatus Luce postmodum publicus Aristotelis interpres extiterit; quamquam principio ita nõ studiosus Ignatij, vt eius pietatem (vt fit) etiam procaciter irrideret; tamen viri tum patientia, tum obsequiis adeo delinitus est, vt ad illius ductum arbitriumque sese omnino contulerit. Hunc & diuitiarum affluentia, & viuido ingenio, & viribus corporis præferocem, admirabili prudentia ac lenitate mansuefecit Ignatius, in eamq. rerum humanarum despicientiam, & caritatis ardorẽ paulatim adduxit, vt inter ipsa Exercitia spiritalia, tum ad carnis macerationem quattuor dies ieiunus omnino transfegerit; tum vero quòd inter iuuenum greges defultor eximius, corporis agilitate sibi nimium placuisset; ad eius piaculum vanitatis, membris valido fune perstrictis, non sine acri sensu doloris, dies aliquot in commentandi orandiq. labore atq. attentione perstiterit. Hic est Xauerius ille, qui non multo deinde post, Ioannis Lusitaniae regis

F
gis 103

gis rogatu, ex auctoritate Pontificis Romani missus in Orientem, plenus Apostolico spiritu, tota India maritima summis laboribus ac periculis peragrata, in vltimas Iaponiorum terras Euangelij lumen primus intulit, atq. ingēti infidelium numero ad Christum adiuncto, multis clarus miraculis, in ipso aditu Sinarum excessit è vita. Porro Xauerium & Fabrum imitati sunt Iacobus Laines Saguntinus, qui deinde Societati nostræ proximus ab Ignatio præfuit, vir de Christiana republica in primis optime meritus; & Alfonsus Salmeron Toletanus, Græcis & Latinis literis admodum eruditus: vterq. confecto Compluti philosophiæ curriculo, Parisiosq. partim Theologiæ causa, partim etiam Ignatij noscendi gratia profecti, de cuius laudibus iam tum in Hispania, constanti hominum sermone multa cognouerāt. Accessit ad hos etiam Nicolaus Bobadilla Palentinus, doctus iuuenis, & philosophiã publice professus in oppido Hispaniæ Pintia: itemq. præstanti indole Simõ Rodericus Lusitanus. & post aliquanto, Claudius Iaius, & Ioannes Codurius Gebennenses, Paschasiusq. Broetus Ebredunēsis, Fabri præcipue item Allobrogis (cuius iam erat nomen Parisiis celebre) monitis & exēplo permoti. Hi omnes, impulsu plane diuino, cum alter alterius consilium ignorarent, post exactissimam totius vitæ confessionem spiritualibus exercitiis ab Ignatio perquàm diligenter exculi, vehementi quadam spiritus motione sese non quidē in vmbra ac solitudinem, sed in solem ac puluerē euocari ad prælia Domini prælianda senserunt. nec fuit è nouem vllus fere, quin ad propitiandum cęleste numen, eiusq. voluntatē suppliciter exquirendã; præter ceterã abstinentiam, & incōmoda voluntaria, tridui,

vt mi-

Vt minimum, totius in ediam spōte pertulerit, nimis
 audaci fortasse consilio; nisi eos & multorum exem-
 pla, & feruor simul ætatis ac pietatis excuset. Hosce
 igitur socios Dei beneficio nactus Ignatius (quorū
 tres erant superstites hęc scribēte me, Salmeron, Ro-
 dericus, & Bobadilla) quod iam diu moliebatur &
 agitabat animo, re ipsa aggredi primo quoq. tēpore
 statuit; vt Hierosolymas Pōtificis maximi permissu
 repeteret; gentesque finitimas Christiana quondam
 religione præstantes, deinde Mahometis nefaria su-
 perstitione deceptas, vel à miserabili errore ad veri-
 tatem Euāgelij retocaret, vel certe (quod erat proxi-
 mum) sanguinem ac vitam in causa tam pia, tamque
 gloriosa profunderet. Neq. sane difficile fuit, ceteros
 iam sponte currentes, & Dei amore incēsos, in eam-
 dem sententiam & propositū adducere. & quia ple-
 riq. Theologiæ studia nondum absoluerant; ne inte-
 rim conceptus ardor animi refrigesceret, & simul vt
 ipsorum eo gratius diuinæ maiestati obsequiū esset,
 quo maiorem sibi met ipsi necessitatem seruitutis ac
 religionis imposuissent; implorato beatissimæ Vir-
 ginis patrocinio, ac sancti Dionysij Areopagitæ, cu-
 ius in tutela Parisij sunt, in æde suburbana, quæ Mōs
 martyriū dicitur, sub confessionis & Eucharistiæ my-
 steria voto sese obstrinxere singuli, emēsis Theolo-
 giæ spatiis continuo mortalibus rebus nuntium re-
 mittendi, atq. in paupertate perpetua seruiēdi glorię
 diuinæ, salutiq. animorum: ac nominatim, ad consti-
 tutam diem Hierosolymā eo consilio nauigādi, vt in
 conuersionem infidelium toto pectore incumberēt;
 palmanq. martyrij studiose captarent. id consilium
 si qua re impediretur, anni circumactō spatio deniq.
 Romam adirēt, suamque operam summo Pontifici

Christi Vicario ad spirituale proximorum auxilium sine vlla vel præmij pacto, vel temporum aut locorum exceptione deferrent. Id votum in eo templo vouere ingenti consensu & alacritate, anno post Christum natum M. D. XXXIV. octauodecimo Kal. Septembris, quo die Assumptionis MARIÆ Virginis anniuersaria gratulatio celebratur. idemq. votum eodem loco dieq. pariter anno proximo ac tertio renouarunt, atq. ea res tum ad conspirationem ac vinculum animorum, tum ad confirmandas in suscepto consilio mentes omnium mirifice valuit. Incendebant præterea studium alter alterius omni genere officij & caritatis, duce ac moderatore simul Ignatio, quem omnes vt parentem eundem & vnice diligebant, & valde reuerbantur. ac primum spirituales modo apud hunc, modo apud illum agitare cœtus; ibiq. suauissima de rebus diuinis habere colloquia, & sese mutuo ad Christianam laudem & decus hortari; deinde in studiorum difficultatibus, locisq. obscurioribus adiuuare inter se, & lucubrationes quisque suas, lumenq. doctrinæ & ingenij, cum res exigeret, in commune conferre; præterea inuicem sibi omnibus in rebus adesse certatim; deniq. à frequenti sacramentorum vsu, & assiduitate precandi meditandique, nullo pacto recedere. quibus rebus & varias dæmonum insidias tentationesque, conantium eos ab incepto reuocare, vicerunt; & breui tanta coaluere concordia, vt quamquam è diuersis, nec non infensis inter se orti nationibus, gratia tamen superante naturam, intra eosdem alti parietes, atque adeo ex vno propemodum omnes vtero in lucē editi viderentur.

LIBRI PRIMI FINIS.

DE